

Црква Покрова Пресвете Богородице у Вучковици из 1924. г. — спомен-храм изгнулим осветницима Косова и борцима у рату за народно ослобођење и уједињење. (Снимио: Томислав Барлов, Крагујевац).

Са овогодишње Светосавске академије у дворани Епархијског административног центра у Крагујевцу: коло ученика и ученица из Баточине.

Из смрти у живот

„Истину вам велим: ко слуша моју реч и верује ономе који ме је послао, живеће вечно. Таквом се неће судити, пошто је он већ прешао из смрти у живот“ (Јн. 5: 24; 8: 51).

Шта је смрт, шта је живот? Апостол Павле учи: „Смрт је плата за грех, а благодатни дар Божији је вечни живот у Христу Исусу, Господу нашем“ (Рим. 6: 23). Наиме, када човек служи греху, он то чини својољудно, својом вољом се потчињава греху. А чим се човек стави у службу греха и почне ратовати против Божије воље, за ту борбу бива кажњен смрћу, јер је смрт плата за грех.

Почело је Адамовим грехом, његовом непослушношћу Божијој вољи. Бог је човека одредио за добро, благодат и бесмртност. Адамова духовна и телесна бесмртност била је последица и знак његове благодатне заједнице са Богом. Но Адам је својим падом изгубио натприродне дарове и навукао смрт на себе и све оне који ће се родити од једног родоначелника. Грехом је један нови принцип ушао у свет, принцип који се противи Божијој вољи и који успоставља власт нижег над вишим. Тако је Адам постао посредни узрок, јер „Као што је посредством једнога човека грех ушао у свет, а грехом смрт, тако је смрт прешла на све људе, јер су сви згрешили“ (Рим. 5: 12). Казна за грех није само смрт већ и сам грех, који води у смрт (1 Јн. 5: 16-18). У ствари грех самога себе кажњава.

Да грех и смрт не би били вечити, Бог је учинио оно што је Јосиф наговестио својим речима: „Иако сте ви намеравали да мени наудите, Бог је био оно окренуо на добро — да учини оно што се данас збива — да спасе живот великом народу“ (1 Мојс. 50: 20). Бог је то учинио посредством свога јединородног Сина. А пре тога живот и смрт су били централни појмови старозаветне теологије; цео Израелић народ је стајао између смрти и живота. Стално је наглашавано да је живот награда за послушност, док непослушност према Богу доноси смрт (Јез. 3: 18-21; 14: 13-23; 18: 20; 20: 11-21; Авак. 2: 4). Став Израелића одговарао је ставу Адама. Оба ова става су изричито спојена и Књизи Исуса Сирахова (17: 1-14). И тако је било све док из солидарности са човечанством, које је подложно смрти због греха, Син Божији није узео људско тело, смртно тело, да би својом смрћу сломио власт греха и смрти (Рим. 6: 12; 8: 3; 2. Кор. 5: 21). Зато је Исус узео обли-

Слика на унутрашњој страни омота:

СВЕТИ САВА — из серије графика „Ликови Светога Саве“, рад Боле Милорадовића.

чје слуге (Филип. 2: 7), грешно тело (Рим. 8: 3), до смрти, до смрти на крсту (Филип. 2: 8). Бог је „онога који није знао греха учинио грехом ради нас, да ми у њему поставимо Божија праведност“ (2. Кор. 5: 21). Бог није Христа учинио грешником већ представником грешника, на ком се греховни дуг света сакупио. Његовом смрћу умро је и грех, а ми смо у њему пред Богом оправдани. Његова смрт је жртва Новогавеза (1. Кор. 11: 23-27; 15: 3). И тако „као што је посредством човека смрт дошла, посредством човека дошло је и васкрсење мртвих, јер као што у Адаму сви умиру, тако ће и у Христу сви оживети“ (1. Кор. 15: 21). Један човек је увео смрт у човечанство и зато је морао један човек да изврши препород човечанства. Требало је да Бог дође међу људе, да постане човек, да би постао родоначелник једног новог рода и да би своје заслуге учинио општечовечанским добром. И као што један Адамов грех у току рађања људи прелази на све људе, а са Адамовим грехом и једна смрт, тако исто прелази и једна Христова заслуга у току препорађања — душе и тела — на све оне који верују. Телесна смрт, којој је човек подложен, знак је удаљености од Бога, а живот, који му Бог обећава, јесте трајна и непомућена заједница са живим Богом.

Бог је Христом учинио да је смрт „пролаз“ за живот у Богу. Усвајање Христа вером омогућава прелаз из мрака греха у светлост живота, улажење у истину, прелаз из смрти у живот, из ропства у слободу. А ко не верује у Христову светлост, већ је осуђен, зато што није поверовао у име јединородног Сина. Такав умире у својим гресима и његов грех остаје. Неверовати значи не признавати Христа као Спаситеља и тиме од Бога понуђено спасење одбацити. Ко верује у Христа томе се не суди, зато што је такав у верном сједињењу са Спаситељем већ дошао до вечног живота, који представља директну супротност осуди. Неверник је већ осуђен тиме што је одбио и одбацио Христа, извор свакога спасења. Тиме је изрекао осуду над самим собом и себе учинио одговорним за своју пропаст. Божија осуда неверника на дан страшног суда биће само једна потврда онога суда који је човек за време свога земаљског живота сам над собом изрекао (Јн. 3: 18; 8: 24; 9: 41).

Спасење је у оваплоћењу Очеве Речи, која људима доноси благодат и истину (Јн. 1: 13) и за њих постаје вечни живот и светлост (Јн. 1: 4; 3: 15). Сврха Исусовог доласка је дати свету светлост (Јн. 6: 35), васкрсење и живот (Јн. 11: 25). Овај нови живот не поклања се као некада мана, већ је спојен са вером (Јн. 3: 15; 5: 24; 11: 25-27). То је најпре духовна повезаност са Богом, признавање и познавање Бога и његовог посланика (Јн. 17: 3).

Хришћанска новина оснива се на крсту и Христовом васкрсењу за нас. Бог нас је тиме оспособио за оно што је била његова света воља за свет, то јест, да га признамо, част укажемо, њему служимо (Рим. 1: 18-32), да идемо за гласом савести (Рим. 2: 14-16), заповести извршавамо. У Христу

Бог даје хтење и извршавање (Филип. 2: 13) у новом духу слободе (2. Кор. 3: 17). Христов крст постаје критеријум живота, који ствара нове идеале и томе нову представу о човеку. То су нови мотиви, нова снага.

Да мртавац опет оживи у Библији није непознато, али сви ти познати случајеви се не могу упоредити са Христовим васкрсењем, које је прелази у једну егзистенцију, која једном заувек смрт оставља иза себе (Рим. 6: 10). Авраам је веровао у Бога који мртве оживљава (Рим. 4: 17). За њега Спаситељ каже: „Авраам је ликовио што ће видети мој дан, и видео га је и обрадовао се“ (Јн. 8: 56). Као што је Авраам морао да напусти земљу безбожника, тако и хришћанин мора да умре свету у целину. Његова обећана земља је у новом небу и новој земљи. Слично одласку из земље и куће, ако је то Божији позив и пут у Обећану земљу, тако је сада умирање у саображавању са Христом једини пут у живот, који се већ на почетку приликом рођења — крштења остварује. Јер крштење је заједница са Господом, излажење из греховног живота, идење са њим кроз смрт, да би се у новом, његовом животу живело (Рим. 6: 3-11). То је умирање са њим и стога васкрсавање са њим (Кол. 3: 1). „Када сте у крштењу са њим сахрањени — у њему сте заједно са њим васкрснути вером у делотворну силу Бога који га је васкрсао из мртвих“ (Кол. 2: 12). Крштењем ми се сахрањујемо са Христом, да бисмо у његовом васкрсењу са њим живели. Ова света тајна обухвата два момента: 1) потпуно уништење греха у Христовој смрти, и 2) нови живот који добијамо посредством Спаситеља. Крштењем је човек сједињен са Христом и зато не може да буде мртав, већ живи новим животом.

Чињеница да Васкрсли борави међу нама учврстила је његове ученике у две ствари; то је потврда свега онога што је он протеклих година говорио, и присуство живог Бога у њему, који остварује своју стару титулу онога „који даје смрт и живот, руши у ад и оданде подиже“ (1. Сам. 2: 6; 5. Мојс. 32: 39; Мудр. 16: 13; Тов. 13: 2). Тек од васкрсења Христовим ученицима и свима нама постаје сасвим јасан смисао његовог ранијег живота.

„Како је превелика његова сила према нама који верујемо — сходно делотворности његове силне моћи, чије је дејство показао на Христу када га је васкрсао из мртвих и посадио себи са десне стране на небесима“ (Еф. 1: 19). Апостол Павле жели да се духовном светлошћу просвети духовни вид верних, да би разумели на шта су позвани и да би увидели величину обећаних добара. А у шта треба да верују и како ће Бог одговорити на њихову веру, најбоље ће сазнати на Божијим делима, која је на Христу учинио. На Христу је Бог показао величину своје силе, која све савлађује и која остварује његову вољу. Сила, којом је подигао Христа, била је једно и узрок што смо ми поверовали.

„Ја сам васкрсење и живот. Ко верује у мене — живеће ако и умре“ (Јн. 11: 25). „И свако, ко живи и верује у мене, неће никад

мрети" (Јн. 11: 26). Христос је васкрсење и живот, зато што је победоносно изишао из гроба. Људе васкрсава не само што је он сам победник смрти, него зато што са њим и у њему као глави тела васкрсавају и његови удови. Верујући у Христа и крштећи се у његово име верни васкрсавају на виши, духовни, вечни живот. Ко је повествовао у Христу заувек је победио смрт. Лазарево васкрсење је знак те победе. Христовом силом верни ће васкрснути са прослављеним телом, а субјективни /слов, да се то постигне, јесте вера у Исуса Христа као Сина Божијег и Спаситеља света. Својом вером и крштавањем човек остаје уд Христовом тела, па тако учествује у његовом васкрсењу и вечном животу. А појам „вечни живот“ обухвата ова три момента: 1) виши живот који поновним рођењем почиње већ овде на земљи; 2) вечно блаженство на небу; 3) прослављени гласни живот као испуњење човечијег спасења у души и телу.

То је живот из Бога, пред Богом, у Богу и за Бога.

Др Емилијан Чарнић

Од славља до заборава

Светосавље — српска философија живота

Векови, који нас раздвајају од времена у коме је живео Свети Сава, нису нимало умањили његов историјски значај, па ни ово наше време у коме ми живимо. Напротив! Лик Светога Саве је давно прешао границу српске земље и српског народа, у коме је поникао, и оставио дубоког трага у култури и предању и код суседних народа па чак и код оних удаљених.

Све што је стварано у нашој прошлости, а које је постало најлепше и најувисаније, стварано је у светосавском духу. А свиме што је учињено по примеру Светога Саве ми се поносимо и, у овом нашем XX веку, излазимо светла образа пред културне народе света који знају да вреднују дела великих људи, људи који су свој народ трајно задужили. Зато је тешко говорити и појединачно истицати у чему је Свети Сава већи и на ком пољу рада изазива веће дивљење. Но то је неисцрпна тема за теологе и остале научнике, а ми ћемо се овде подсетити на један догађај из нашег времена.

Када је 1979. године академик Павле Савић, председник Српске академије наука и уметности, отворио научни скуп посвећен 800-годишњици рођења Светога Саве, он је, поздрављајући присутне учеснике, између осталог, рекао да је Свети Сава „рано ушао у свест широких народних маса, постао њихов тумач и заступ-

ник и један од најпопуларнијих јунака предања. У критичним ситуацијама пет вековног ропства нашега народа Свети Сава се поистоветио са њим, постао отелотворење његовог јединства у борби за слободу. Није случајно спаљивање Савиних моштију као репресалија против устанка Срба у Банату у XVI веку. Савин лик је прешао границу земље и народа у коме је поникао...“

На истом скупу, у својој поздравној речи академик Вељко Гортан, потпредседник Југославенске академије знаности и умјетности, рекао је:

„У име Југославенске академије наука и умјетности најсрдачније поздрављам овај скуп посвећен великом сину српског народа, једном од твораца његове феудалне државе, оснивачу самосталне Српске цркве и зачетнику феудалног периода старе српске књижевности, Светом Сави, сину Немањину.“

О њему се много писало, његова је многострана дјелатност била предметом вриједних проучавања, нот се још увијек може допуњавати било на темељу нових историјских извора, било испитивањем с нових аспеката.

Увјерен сам да ће овај знанствени скуп еминентних стручњака дати нове, вриједне резултате и још потпуније осветлити лик српског просвјетитеља који је ушао и у легенду и који у нашој данашњој социјалистичкој Југославији заслужује да буде проучаван с дубоким поштовањем и дужним пијететом.

Желим овом знанственом скупу успешан и плодносан рад.“

У току протеклих 750 и више година од престављења Светог Саве (1235), много је речено и записано о њему: син је српског жупана Стефана Немање, светитељ и просветитељ, оснивач Српске народне цркве, творац српске писмености и књижевности, уметности, дипломата... Његово име и дело осветљавало је пут поколењима и допринело да се српски народ одржи у свим денима невоља и искушења. Од првих дана после његовог престављења, па све до сада у непрекидном низу векова борбе и патње српског народа, лик Светога Саве је увек лебдео пред очима свих Срба: тежње и идеали његови постали су тежњама и идеалима целог српског народа.

Светосавско славље у Крагујевцу

Све до краја XVIII века, Свети Сава се није прослављао организовано. Име првог српског архиепископа и светитеља првобитно се славило у Цркви кроз света богослужења. Временом, како је оживљавало историјско памћење, сазнавала прошлост и кружила истина о просветитељској мисији Светога Саве, дошло је до организовањем прослављања ове значајне личности и њеног проглашења за школског

патрона. После црквеног богослужења учитељи су са ученицима настављали свечану прославу у школама с ђачким родитељима: резали славски колач, светили и узимали кољиво, прикупљали дарове за сиромашне ученике... Тако се рађала и почела уводити школска слава у српском народу. Године 1820. кнез Милош је издао наредбу „поводом обележавања имена првоучитеља Саве и других српских светитеља, да је сваки хришћанин православне вероисповести дужан у цркву ићи и божествену службу од почетка до краја слушати.“

Крајем 1839. године, 21. децембра, архиепископ београдски и митрополит српски Петар Јовановић, дао је сагласност намесницима кнеза Михаила да се Свети Сава, архиепископ и просветитељ српски прогласи за заштитника — патрона свих српских школа.

Највеће светосавско славље одржано је у Крагујевцу. Ондашњи ректор Лицеја Атанасије Николић одржао је 10. јануара 1840. године, седницу са професорима и већ је сутрадан истакнуто „Објављеније“ којим су позвани сви родољуби да присуствују прослави празника светог архиепископа Саве.

Српске новине, у јануарском броју, известили су читаоце о великој свечаности у Лицеју и Гимназији Књажевства Српског у Крагујевцу: „Сви ученици ових завода прикупили су се у школском здању и, заједно са професорима, отишли у цркву, где су „Божествену Литургију одстојали“. Из цркве је кренула дуга поворка, у којој су били ученици поменутих школа, основци, учитељи и професори, пазећи да се тишина и ред у певању очувају. За овим су ишли „рипидоносци“, затим свештеници, „један носећи Свето Евангелије, други икону св. Саве“, и на крају многобројно грађанство, очигледно тронуто изгледом ове свечаности. Прешавши преко ћуприје и идући средином чаршије, стигло се до саме зграде Гимназије и Лицеја, уз непрекидно певање Св. Сави.

У школи, док је одјекивало пуцање прангија и пушака, обављено је освећење воде којом су пошкропљене све учионице и друге школске просторије...

Наредне године, Крагујевац је поново свечано обележио Дан Светог Саве. Позвани су гости на школску славу и припремљен је ручак у згради Гимназије за 100 званица. ...У част школске славе, о ручку је сечен колач, „окушивано је кољиво“, pilo се и јело „по обичају српском“. Наздрављало се прво у славу уваженог патрона, потом „непосредствено“, у здравље кнеза, митрополита, високих чиновника и гостију... Музика је свирала до касно у ноћ, цела зграда била је осветљена и на школској капији се уздизао „Транспарент“ сликом светитеља Саве. Давани прилози „штедро и драговољно“ за циљ образовања износили су 100 цесарских дуката и 21 тапир. (Политика, 15. I 1991.)“

Пред рат Светосавске прославе су биле све садржајније

Из дугог низа светосавских прослава, обележаваних широм земље, дан Светога Саве је у српском народу постао дан националне просвете, јер је Свети Сава несумњиво највећа народна духовна и културна личност у нашој историји.

Светосавски дани, деценијама обележавани, од народа су бивали истински прихваћени и слављени. Школски празник су уважавале све личности општедруштвеног живота, почев од сеоских кметова и председника општина до министара и владара, присуствујући прослави и прилажући за школске фондове. У време проглашења Светога Саве за заштитника и славу свих школа у Србији, 13. јануара 1841. године, донет је и закон о установљењу Главног школског фонда за финансирање школа и општег народног просвећивања. На сам празник Светога Саве прикупљани су прилози за издржавање школа и учитеља и „за добробит школске младежи“.

Изабрани домаћини славе за Савиндан прилагали су: славски колач, свећу, кољиво, слаткише за децу, дарове у одећи и обући за сиромашне ученике и послужење за одрасле, званице и родитеље. У многим местима је по подне бивала заједничка закуска за све ђаке и родитеље. После закуске раздавани су поклони, а после тога је настала игранка, најпре само за ђаке, а увече и за родитеље. У селима, варошицама и градовима дуго су се препричавале успомене са прославе у школи и светосавских забава и балава.

Прославе и за време рата

Последње мирнодопске прославе Светога Саве у Краљевини Југославији одржане су 27. јануара 1941. године. После краткотрајног шестоаприлског рата, из Хрватске и Славоније, Босне и Херцеговине, Бачке и Македоније, са Косова и Метохије кретале су се колоне избеглица према Србији.

У окупираној Србији, „гладној и порушеној, са децом без родитеља осталих у Јасеновцу, Градишки, Јадовну и другим страстиштима, са децом хиљада људи одведених у заробљеништво, под владом генерала Милана Недића, јануара 1942. прослављен је дан Светога Саве. Славило се у свим школама, скромно али достојанствено, са болом према страдалим, са страхом за долазеће дане пуне неизвесности.

Главна београдска свечаност одржана је на Коларчевом народном универзитету. После верског обреда и Светосавске химне говорио је Велибор Јонић, министар просвете и вере. Као у готово свим школама, по упутству надлежних власти, изводио се сличан програм: „Свети Сава“ Војислава Илића Млађег, „Свети Сава — збор зборила господара ишћанска“, народна песма и на крају свечаности песма „Ој, Србијо, мила мати“. У извођењу програма

учествовао је хор Првог српског певачког друштва.“ (Политика, 28. јануар 1991.)

Свети Сава је прослављан и на ослобођеној територији, у предању између две борбе, у полусрушеним школским зградама и приватним кућама. По писању Владимира Дедијера, 27. јануара 1942. године одржана је светосавска прослава у Новој Вароши и у Босанској крајини, а наредне 1943. године и у Грњавору (Босна).

Велика свечаност у тек ослобођеном Београду

Светосавска прослава, по много чему изузетна, одржана је 27. јануара 1945. године у Београду, у дворани Народне скупштине Србије, о којој је „Политика“ наредног дана донела опширнији извештај. Овом приликом вредно је, између осталог, поменути следеће:

„...Са у белом декору свежега снега Народна скупштина је синоћ отворила широка врата да под свој кров прими преко три стотине педесет гостију које је Антифашистичка скупштина народног ослобођења Србије позвала на дан српског просветитеља Светога Саве. То је, истовремено, било и први пут у нашој историји да се првоборац српског културног уздицања прославља у народном представништву... У топлој атмосфери, срдечно, светосавска свечаност АСНОС-а имала је карактер братског учешћа свих југословенских земаља на одавању поште ономе националном великану који је поставио основе српској народној култури...“

Биране званице: маршала Јосипа Броза Тита, чланове Националног комитета ослобођења Југославије, АВНОЈ-а, Врховног штаба, НОВ, Главног штаба за Србију и друге представнике нове власти, војне мисије Совјетског Савеза, Велике Британије, Сједињених Америчких Држава, Чехословачке, Бугарске и Грчке, представнике Академије наука, Београдског универзитета, Српске православне цркве и осталих установа и друштава — поздравео је председник АСНОС-а др Синиша Станковић. На чеоном зиду дворане налазила се „велика слика са класичним мотивом како Свети Сава благосиља српску децу“.

У исто време, и Београдски универзитет је достојанствено обележио Савиндан и сала ове просветне институције била је премалена да прихвати све који су желели да присуствују прослави. Обављен је верски обред од страна протојереја Саборне цркве Љубомира Бабића и ђакона Будимира Шилка, чије је извођење пратио хор „Мокрањец“ под управом професора Косте Манојловића. Славски колач са свештеницима, пресекали су. Јеврем Недељковић, председник комисије за обнову Универзитета, Нектарије, епископ зворничко-тузлански и Микица Живановић, ђак-матурант и борац НОВ. Централни хор УСАОС-а, под управом младог Душана Сковрана, отпевао је Светосавску химну и „Хеј, Словени“, док је свеча-

ни говор одржао професор Недељковић“... (Политика, 29. 1. 1991.)

Од слава до заборава

Године 1948. у државним школама Србије није одржавана прослава српског просветитеља Св. Саве. Из школских учионица нестале су иконе Св. Саве и престало је помињање његовог имена. По замисли владајуће партије требало је „ослободити се традиција и буржоаског начина мишљења“.

„Последњих пола века покушано је, али Богу хвала безуспешно, да се и Свети Сава и његово свеукупно наслеђе минимализују или чак оспоре. Уместо њега српском народу су нуђени разни белосветски прописи и идеологије нехришћанске и нечовечне. Жалосно је што и овога Божића и Савиндана извесни властодршци мисле да је њихов „поклон“ народу Светога Саве дозвољавање или недозвољавање слављења, памћења и аутентичног препознавања и изражавања свог идентитета.

То „додељивање“ народу и дозирање на кашичицу слободе, права, традиције, духовне и националне сопствености и културе, само је доказ да својеречно подгоњење Светог Саве под своје аршине и ускогруде критеријуме још није престало.

Свети Сава, и ми њим, навикли смо на такво „третирање“ (малтретирање), али он зна — и живи Бог и живи човек, у кога и он и ми верујемо — да из пепела васкрсне као што то, уз остало, чини у својем храму на Врачару. Надамо се, и верујемо, да и народ Светога Саве васкрсава и да ће и ове године саборно славити Светога Саву — без обзира на све старије и садашње невоље и околности.“ (Политика, 26. 1. 1991.)

Савиндан је верски празник

Свети архијерејски синод Српске православне цркве поново је, 13. децембра 1990. године, на предлог Просветног одбора, упутио писмо председнику Републике Србије г. Слободану Милошевићу са захтевом да се у школама одобри прослава Светога Саве по православном обреду.

Истом приликом Свети архијерејски синод је одлучио да свештеницима скрене пажњу, да уколико у школама не буде верског обреда (сечење колача и освећење кољива) не присуствују прослави, али да пруже сваку саветодавну врсту помоћи у припреми програма.

Објављујемо у целини писмо патријарха српског г. Павла председнику Републике Србије:

Господину
СЛОБОДАНУ МИЛОШЕВИЋУ
председнику Републике Србије
Београд
ПОШТОВАНИ ГОСПОДИНЕ
ПРЕДСЕДНИЧЕ,

У овоме времену када се Србија, после полувековног лутања, враћа принципу правне државе и вредностима на којима је засновано и њено постојање и њена историја, Свети архијерејски синод Српске православне цркве је одлучио да Вас умоли за дејство да се дан УПОКОЈЕЊА СВЕТОГА САВЕ 27/14. јануар, односно САВИН-ДАН — како обично кажемо, од 1991. године, врати у српске школе и поново почне славити уз верски обред (освећење водице и славског жита са резањем славског колача) и уз пригодан културно-уметнички програм.

Сматрамо да не би било хумано ометати упознавање деце и омладине са личношћу Св. Саве и вером њихових родитеља, којој је Св. Сава био на челу. Али исто тако сматрамо да еванђеоски не би било допуштиво икога духовним насиљем „угонити у веру“ или помоћу манипулација „жедна преводити преко воде“. Сагледавши тако слободу коју пружа Држава и Православна црква, деца и омладина моћи ће да постану носиоци оних вредности које осигуравају и опште и појединачно добро.

У нади да ће ови разлози Светог архијерејског синода бити правилно схваћени и као такви спроведени у живот, унапред Вам захваљујемо и са изразима искреног поштовања топло Вас поздрављамо.

АЕМ и ПАТРИЈАРХ СРПСКИ
ПАВЛЕ

(Православље бр. 572 од 15. I 1991.)

Уместо коментара цитираћемо речи Михаила Николића, београдског учитеља које је изговорио на светосавској прослави у Београду 1829. г., на тему о значају васпитања, и поред осталог рекао и ово:

„Човек једино путем васпитања постаје човеком! Искуство свију времена довољно је показало да чему се ко у младости и детињству научи, да се оно у његову нарав и биће тако прелије и тако се са његовим саставом срасте и скопча да се од тога ни до гроба ослободити не може, било оно по себи добро или зло...“

За нама остаје период од пола века, период страдања и мученичког живљења Српске православне цркве. То је период наше међусобне пометности и поремећаја, наше заблуделости када смо сишли са светосавског пута којим нас је Свети Сава повео и извео на Пут који води у живот вечни.

Сећајући се свих невоља, патњи и страдања — о Савиндану се посебно сећамо оних најмлађих који су, Христа ради, претрпели многобројна понижења и увреде. Сећамо се њихових „васпитача“ који су их прогнали што су о Светом Сави у цркву одлазили; сећамо се и оних школа које су слале „своје људе“ у цркву на Св. Саву да прате које ће дете бити у цркви; не заборављамо и оне школе које су слале „своје фотографије“ да фотографишу децу која рецитију у цркви, да би их, после зимског распуста, изложили ругању и подсмеху пред целом школом; сећамо се и оних наставника који су претили деци да за вре-

ме распуста о Св. Сави не смеју ићи у цркву; сећамо се јавних и тајних гоњења и свих метода примењиваних над њима!

Сећамо се... и не смемо заборавити!

Питамо сазар је ово заслужио наш први учитељ и просветитељ Свети Сава, који је у нашем роду поставио темеље нашој писмености и култури и на тај начин нас увео у ред културних народа света!

Још 1934. године песник Милош Црњански, визионарски је, у својој књизи СВЕТИ САВА, записао и ове речи које су увек актуелне:

„Данас, кад је слика света и кад су времена сасвим друга, Савина легенда добиће нов значај, а његова прослава нов смисао и нове црте тумачења... Савина легенда и Савино дело, међутим, остаће највеличанственије и најузвишеније што нам се рађало, кроз таму векова, на горком тлу Балкана, да нас својим зрацима из прошлости увек обасјава.“

Драгослав М. Степковић

Светосавска прослава у Крагујевцу

И ове године Српски народ је прославио свога највећег светитеља, учитеља и просветитеља, Светог Саву.

Из средстава јавног информисања са знајемо „да се традиционална химна „Ускликнимо с љубављу... на Савиндан чула у многим крајевима наше земље као и у иностранству“. Код нас, наравно, под окриљем Цркве, као и до сада, служена је у свим храмовима Светалитургија, пререзан славски колач и у наставку изведен светосавски програм, а у градовима одржане су поподневне Светосавске академије.

Тако је било и у Крагујевцу. У Саборном храму, у 8 часова, Преосвећени епископ Сава богослужило је са свештенством овога храма у препуној цркви, осветио славско жито и пререзао колач, а затим је изведен светосавски програм са децом која похађају веронауку при овом храму. На крају свој деци су подељени славски пакетићи.

Свечано је било и у Старој крагујевачкој цркви. Братство овога храма саборно је богослужило, а на крају је прочитана Саборска посланица упућена српском православном народу за овај празник. Затим је пререзан славски колач, изабран нови домаћин, изведен светосавски програм, подељени деци пакетићи, а народ је послужен славским житом, колачом и врућом ракијом.

У 18 часова у дворани епархијског административног центра одржана је традиционална Светосавска академија, која

је као и увек била врло посећена од стране Крагујевчана.

У присуству Његовог Преосвештенства Господина Епископа, свештенства, монаштва, гостију и верника — академију је отворио протонамесник Зарије Божовић, који се и ангажовао око њене припреме, и у својој уводној речи рекао:

„Давно је то било, векови су прошли од оног дана када је један младић, краљевски син, заменио очев дворскомном светогорском ћелијом. Годинама је он бдио у својој ћелији на молитви и са светим књигама, из којих се напајао речима живота. Тако је од младог Растка постао велики апостол српског народа, Свети Сава. Из светорске ћелије понео је Свети Сава огањ божанске светлости и њоме осветлио душу свога народа. И дао је завет своје народу да ту светлост чува као живу ватру у својој души, јер ако он њу чува и она ће њега чувати... А она га је, као огњени стуб, водила кроз мрачна и дуга искушења и страдања, која су прекрила мраком Српску Земљу, одржала га је и сачувала. Народ је своје великом дародавцу дао највише место у својој историји и највише љубави у своје срцу.“

Свети Сава се сав ставио у службу Богу и народу. Он је живео за народ, радио за чарод и умро служећи народу. Он је постао путказ, образац, уздање, извор вере и снаге народне. Он је постао симбол српске нације, која је у њему нашла своје најлепше оличење и која је у њему налазила своје надахнуће.

Његова Црква, народна црква, коју је он организовао, била је увек са народом и делила његову судбину... и успела да му сачува душу.

На дан Светог Саве наша црква је пуна деце. Тога дана их је највише. Ето, после толико векова Свети Сава и данас окупља Српчад и учи их као и за време свога живота. Али та ревност се брзо гаси. После тога у току целе године ретко виђамо и то само по које дете у цркви. И поред многих савета и апела са овога места, родитељи који иначе све чине за своју децу, доследно пренебрегавају једну своју велику и одговорну дужност: верско васпитање своје деце; као да не схватају да је то од пресудног утицаја на стварање карактера њихове деце и за њихов пут кроз живот...“

Наши преци гинули су за крст часни, а ми смо данас дочекали да нам деца православних родитеља не умеју ни да се прекрсте.

Крајње је време да се православни родитељи прену из равнодушности и учине нешто: да недељама и празницима доведу своју децу у цркву и да одмах по Светом Сави доведу своје дете и ипишу га за ученика веронауке која се одржава овде сваке недеље...“

Најпре је фолклорна група ученика из Баточине извела коло, а затим су следиле одабране рецитације.

Студенти и ученици средњих школа извели су пригодан реситал, посвећен (не) приликама у којима су живели и живе

Коло деце из Батоцине на Светосавској академији у дворани Епархијског дома у Крагујевцу

Срби на Косову и Метохији, о њиховим сеобама јуче, данас...

Садржај реситала излаже кроз очево казивање шта је било са Србима некада и сад. И на питање дечака:

— Зашто, бабо, и сада држиш гусле у руци? Гледам те, само што не загудиш?

Отац: — Песма је, сине, и туга — у њима остала. Сузама је орошена, крвљу натопљена. Куран, сине мили, удари на врата. Уништише села и имања, и са њиме име и презиме; од Алексе створише Алију. Променише звона у кубету, поломише гробља и светиње, упалише књиге староставне...

Разрушише цркву у Дежеви, истопише олово са крова, поломише олтар и иконе, уведоше коње и камиле... И градове порушише редом...

Остадоше софре без чеснице; са бадњака опаде нам лишће; угаси се огањ на огњишту... Безакоње завлада Србијом. Нема хлеба ни у посте часне... Студеница и са њом Грачаница; Раваница и са њом Лазарица; Љубостиња и с њом Милашева; Света Петка и с њом Љевишка; Сопоњани, Каленић и Девић, умањише пред олтаром тајман... Збег ти поста, сва Србија цела... Плачу деца и небеса плачу, куну мајке ислам и џамије, неман бесни хоће српску децу, гусле миле и овде шапућу: Обилића траже да се врати? Бранковића у пакао шаљу, прозивају цар Душана царство, милост моле светога Кнез Лазара:

„Ој Лазаре, од Србије главо,
Шири руке спасавај Србију!
Шири руке чувај нам светиње!

— Дечак: Бабо мили, стани да те питам: Гусле твоје спомињу Бистрицу, па и Пећ лепу, а с њом и Патријаршију и Арсенија Патријарха српског, у тешка времена?

— Отац: Не питај ме за нашег Владика... Турци знају за нашег Владика, дово-

љно је да му главу скину, па да тако сву Рају потчине. Зна то добро и Арсеније Трећи, па он ноћу побеже из Пећи... Гнездо сави повише Цетиња. Моли Бога и проклиње Турке... „Како Србе да ослободим јада?... Ој Србијо, земљо племенита, шта си, Земљо, Богу згрешила?... Мрак се спусти над Србијом пустом, наста зулум какав се не памти. Упалише све што горит може... Арсеније, шта ће и куда ће, позва Србе и овако рече: „Браћо Срби, јади и чемери, земљу нашу остављат морамо. Пољубите сви колико вас има, праг свој родни и колевке јадне, шаку земље свак нека понесе, да се памти земља по рођењу! ...Запамтите место славскога колача; запамтите гробља својих прадедова; запамтите темеље својих цркава! Браћо Срби, ислам нас прогони; Браћо Срби чека нас прогонство; ко остане нек му Бог помогне!

Нове сеобе и данашње (не) Прилике у којима живе Срби на Косову и Метохији

Дечак: Да ли ће нас, бабо, и вечерас гађати каменицама у прозор... Је ли Браца на стражи?... Данас су опет пресрели Цвету из школе... Заборавио сам, Оцо, да ти кажем: срео ме данас Мехмед, па ми каже: „Поручи оцу да га чекам још три дана за цену имања. Кажу ми нека пристане док било шта дајем, да не би после цабе дао!“ ...Јутрос кондуктер Дауд није дао Миланки да уђе у аутобус. Лепо отшкрину врата, па јој каже: „Сачекај други“... Јесу ли ти рекли, Оцо, да су нам ту крај потока посекли детелину?...
Отац: ...Навалили кучићи да нас отерају! ...Добро, да одемо... али... како, подавиће нам оно мало преосталих крстова са гробља? ...Хоће док само пређемо реку...

Ко ће да брани гроб мога оца, па деде?... Нису они то заслужили од нас, нису. Питаће ме отац у сваком сну: „Сине, што дозволи да скину крст са гроба мога оца? ...Ја им нисам дао, па јеси ли још мој син или си кукавица“ ...Добро, да одемо. Оставимо све! Свее! ...Али, ко ће да стане пред црквена врата? Никоо! ...Питаће ме отац у сну: „Сине, што дозволи да од нашег звоника направе минаре? Што сине, ако имаш срца?“ Шта да кажем када ме неко пита: „Одакле си и где си рођен?“ Шта да кажем? Лепо, да кажем: „Из Бескућа, Неменикућа... Утрине?“

(Остајте ту, огњиште још гори... Остајте ту, пепео предака вас зове! Остајте ту, прадедови плачу... Остајте ту, зора мора сванути! ... унутрашњи глас).

Непријатељ: Идите! Идите и оставите све што имате! ...Овде за вас нема љеба! Идите! Идите, слободе овде нема за Србе! Губите се док ноге имате!

Отац: Шта да радимо и куда да се девамо? ...У неповрат? ...Куда? Ко да остави? ...Ко да заборави прозоре школе са којих сам гледао доле Самодрезу? ...Ко ће на сабор у цркву да нам дође ако сви одемо? Кооо? Ко ће о Тројице у Грачаницу? Ко ће...

Унутрашњи глас: Останите ту, ни педаљ даље! ...Остајте ту, каднила још светле! Останите, увама тече крв предака ваших! Останитееее! Останите!

Непријатељ: Идите, шта чекате! ...Идите, више ово није земља Срба! Идите, ово је Велика Албанија! Ваше је било, па прошло! Идите! Идитее!

Отац: Јуре нас као да смо дивљач... Хоће да нас одвоје од наших олтара...хоће у свакој мали џамији и хоћу...хоће да се чује у српској прадомовини само албанска реч, хоће Скендер-бега и Душаново царство?

Непријатељ: Идите! Овде је закон да закон нема! Овде је правда да правде нема! Идите, овде је право каквог нигде нема! Идите, и крвну освету ћемо заборавити, само да Србина нема! Идите!

Отац: Шта да радим и где да се девам? ...Где си Арсеније Трећи? Где си Арсеније Четврти, где си наш Шакабента? Где си Борђе, наш Карађорђе? Обилићу изаћи из земље Косова? Страхинићу извади мач из косовске црнице! Царе Лазо, позови поново све Србе на причест код наше Самодреже!

Непријатељ: Идите! Идите! Заборавите и на Милутина, и на Радосава, и на све Стеване и Стефане, Идите ово је земља Илира Албанаца!

Отац: Не, нећу, ни ја, ни мој пород! ...Не, овде ће бити моје опелоо! Не, овде ће се и даље наша деца крстити а не прекрштавати! Не! Ни корак даље! ...Чујем брује гусле за наших огњишта! ...Слушајте! ...Видим колоне Срба како улазе у Самодрежу ..Пуна је Самодрежа! Гледајте, шајкаче држе у руци! Нису их испустили! Чврсто држе шајкаче у руци! ...Сеобе више неће бити, или нас неће бити!"

Завршавајући своју уводну реч о Замије је рекао: „Нека би Господ благословио и Св. Саву све нас надахнуо својим узвишеним примером, да овогодишња Светосавска прослава код нас буде претретица набоље; да докажемо своју веру не само речима него и делима, као и воју љубави и приврженост Св. Сави и његовој и нашој светосавској Цркви.“

Дај Боже да тако буде и да сеоба више не буде; да се у нашем роду зацари свенародно покајање, са молитвом Богу, у коме све могуће: Животодавче, отвори ми врата покајања!

Д. М. С.

Студенти Крагујевачког универзитета Први су обновили прославу Св. Саве на Универзитету

После готово полувековног прекида, у Србији је обновљена још једна црквено-народна прослава. Студенти Крагујевачког универзитета обележили су свечано, како и доликује православнима, дан Светог Саве, просветитеља и првог архиепископа српског. Домаћин славе, у име Савеза студената Крагујевца и Србије, био је председник ове организације г. Срђан Ђорђевић. Чин освећења жита и сечења славског колача обавио је Његово Преосвештенство епископ шумадијски др Сава, уз саслужење градског свештенства. У пригодном слову владика шумадијски је рекао:

„Много пута смо у животу пререзали славски колач у разним приликама, али ово резање колача је, историјског карак-

тера, одваја се од свих осталих славских обреда у којима смо имали прилике у животу да учествујемо.

Желимо само да вас подсетимо, да је крагујевачка омладина била прва у Србији, која је у прошлом веку почела да слави Светога Саву, као школског патрона. Јер, од тога дана, све до 1945. године, Свети Сава је у целој Српској Земљи, у целој Југославији, био заштитиник свих школа — основних, средњих, факултета и Београдског универзитета, коме је велики наш сликар Урош Предић, поклонио икону Светога Саве, на којој је представљен Свети Сава како благосиља Српчад. И та чувена Предићева композиција, красила је Београдски универзитет све до 1945. године, када је икона избачена из свечане дворане! Врло је интересно, да су студенти Београдског универзитета били ти, који су ноћу, на раменима, изшупе Београдског универзитета, пренели ту дивну икону у зграду Богословског факултета, где се она и дан-данас налази.

А онда је наступила дуга, дуга, ноћ, која је трајала пуних четрдесет пет година, када се име Светога Саве, својом није смело споменути у нашим школама. И наша омладина је расла, а да ништа није знала о своме духовном родитељу, оцу српске књижевности и творцу првог српског универзитета у манастиру Хиландару, који и дан-данас постоји, као световно и црквено жариште целокупног српског православног народа. Мени је посебно мило, као крагујевачком епископу, што сам учествовао вечерас у резању колача и што сам у могућности да вама, студентима Крагујевачког универзитета и професорима који су са нама овде, честитам ову славу и да вам честитам на одважности. Ви сте први студенти у Србији и у Југославији, који сте почели, поново после четрдесет пет година, да славите Светога Саву.

За време сечења славског колача на Универзитету у Крагујевцу

Свима вама нека је срећна слава, нека и вас Свети Сава, који је средиште наше народне душе, увек посматра својим плавим немањићким очима и нека вас прати у све дане, да никада не заборавите од кога рода потичете и коме роду припадате.

После сечења славског колача, о лику Светога Саве и његовој улози у српској историји говорио је др Марко Павловић, доцент на Крагујевачком Правном факултету. (Беседуг. Павловића „Каленић“ преноси у целости). Светосавску прославу на Универзитету у Крагујевцу (сала Природно-математичког факултета) употпунили су и студент Велибор Џомић, који је казивао стихове „Небесне литургије“ епископа Николаја Велимировића, и гуслар Мијат Куч са „Кнежевом вечером“.

Љубиша Обрадовић

Свети Сава као политичко- историјска појава

Трећи најмлађи син оснивача српске средњовековне династије, Растко Немањић, у монаштво неречени Сава, представља веома комплексну историјску личност. У првом реду, он припада историји Српске православне цркве и вере, а затим историјама књижевности, уметности, здравства, права, дипломатије. На свим пољима своје разноврсне делатности Свети Сава је оставио трагове на којима је израстао у националну политичко-историјску појаву, која је сагласно својој светитељској и просветитељској природи трајала до дана данашњег.

У време вишевековног ропства под Турцима, Св. Сава је постао отеловљење јединства нашег народа у његовој борби за слободу. Доцније, генерације са живом религиозном заинтересованošћу у Св. Сави су виделе „јунака вере“. Национално одушевљена поколења гледала су у њему поборника српства, а либерална интелегенција народног просветитеља.

Иако је о Св. Сави написана обимнија историјска литература него о било којој другој личности наше историје, о многим странама његовог живота и рада није изречен коначан суд. Тако, нпр. година његовог рођења оквирно се ставља у прву половину седамдесетих година 12. века, а као датум његове смрти узима се, не савим сигурно, 14. јануар 1235. Узима се, затим, да је са 17 година побегао у Свету Гору и тамо се замонашио, као и да је пре тога око годину-две (1190/1) владао Захумљем*. Из ране младости Растка Немањића несумњиво је то да је био окренут духовном. „Он је тежио вишем и савршенијем“, „да живи и да се подвиге као што

су живели и подвизали се стари хришћански свеци и мученици за Христову веру. Њега су заносиле легенде о првим хришћанским свецима; он је хтео на њих да се угледа и да као они стекне венац мучеништва за веру“. Пошто није било могућности да ово постигне у Србији, он се решио да оде у Свету Гору, идеално и идеализовано место за све, који су се у оно доба предавали верском заносу.

Растко Немањић је најпре отишао у руски манастир Св. Пантелејмона, а потом је прешао у грчки манастир Ватопед, где се замонашио и добио име Сава. Новембра 1197, ту се Сави придружио отац, Стефан Немања, пошто је две и по године раније оставио великожупански престо средњем сину Стефану и неко време, као монах Симеон, провео у Студеници.

На савет неког богобојажљивог Светогорца, да треба да се постарају и о спасењу свога отачаства, Симеон и Сава су уз допуштење византијског цара, и у споразуму са светогорском општином, обновили манастир Хиландар. У том аутономном манастиру који је имао да служи „за примање људи од српског народа што се одају монашком животу“, Симеон је провео своје последње дане. Умро је, „на суровој рогозини и с каменом под главом“, 13. фебруара 1199. По правилу канонизације, неколико година доцније Симеон је проглашен за светитеља. За младу хришћанску државу каква је била Србија то је било од изузетног политичког значаја. Добијање свога светитеља представљало је израз тежње једног младог народа да заузме своје место у оквиру опште, хиљадугодишње хришћанске традиције. Култ владара-светитеља, уз то, снажно је утицао на јачање ауторитета династије. Према ондашњем веровању, свети Симеон је постао заштитник српске државе и њених владара. Временом ће се, са придружењем култа Св. Саве, утврдити „светородност“ династије Немањића, па ће потоњи владари осећати потребу да се генеалогички вежу за њу, како би се у пуној мери легитимисали као владари.

Захумље, или Хумска земља, у средњем веку назив за област између Неретве и дубровачке међе, југоисточно од Мостара; главни град ове области био је Благај. Крајем 12. века Захумљем је владао Немањин брат Мирослав.

Први дипломатски кораци Саве Немањића могу се окарактерисати као „сроднички“. Преговоре које је водио око оснивања Хиландара као српског манастира, водио је са тастом свога брата Стефана. Прву своју мировну мисију имао је мирешћи браћу Стефана и Вукана. Сукоб између ове двојице добио је драматичан ток 1202. године, када се Вукан удружио са угарским краљем Емѐриком против свога брата. У првој половини ове године угарски одреди упали су у Србију и протерали Стефана, који је о томе забележио: „Оскврни се земља наша од безакоња наших и падосмо у плен иноплеменика“. Борбе између браће, уз стране асистенције, потрајале су до 1204, да би се наредне године васпоставили они односи које је 1195. наредио Стефан Немања. Стефан Немањић је постао велики жупан и владар целе државе, а Вукан „велики кнез“ са удеоном облашћу. Да би се сасвим учврстили status quo ante bellum, Стефан и Вукан су замолили Саву да очеве мошти пренесе из Хиландара у Србију. Сава је браћи изашао у сусрет већ 1206. По овоме, Сава је, преношењем очевих мошти и својим присуством, утврдио међу браћом већ постигнути споразум. По њиховој молби он је у Србији остао пуних десет година. За то време поред црквених ствари, Сава је заједно са Стефаном бринуо о заштити државних интереса на начин који је допуштало његово монашко звање. Поред давања савета брату, Сава је у више махова водио преговоре са суседним владарима. У неким случајевима Савин дипломатски успех био је такав да је сматран чудотворством.

Неко време пре него што ће 1217. Стефан Немањић примити краљеву круну од папе Хонорија III, Сава је напустио Србију и отишао на Свету Гору.

Овај Савин поступак објашњава се његовим незадовољством братовљевом прозападном политичком оријентацијом. Ипак, овде ваља приметити да је у преговорима око краљевског наслова, Сава посредно учествовао. Ово се може објаснити тиме што Сава није био трајно антилатински настројен, а краљевска титула доносила је Србији политичку независност. Уз то, после крсташког освајања

Цариграда 1204, Византијско Царство није постојало, него неколико држава које су претендовале да наставе византијске политичке и црквене традиције. Може бити да је Стефан и у црквено питање улазио са прозападном оријентацијом, па да је то онезадовољило Саву.

Према средњовековним државноправним појмовима, уз државну независност морала је да иде и црквена. Пред опозицијом у земљи и незадовољством одсутног брата, Стефан Првовенчани је питање црквене независности морао препустити брату Сави, одн. происточној оријентацији. Сава је 1219. отишао у Nikeју (где су се цариградски двор и патријарх налазили у привременом егзилу) и тамо добио акт о аутокефалности Српске цркве. Тај акт је установљивао право српских архијереја да сами бирају и хиротонишу свог архиепископа, без икаквог учешћа Цариградске цркве и византијског цара. За првог српског архиепископа, цар и патријарх су именовали Саву.

Оснивањем српске аутокефалне Цркве био је до огорчења незадовољан охридски архиепископ Димитрије Хоматијан, под чијом духовном јурисдикцијом се до тада налазила цела територија Српске државе. Чином осамостаљења Српске цркве, он је био лишен неколико епископија, многих верника и — позамашних прихода. У мају 1220. Хоматијан је Сави послао писмо у коме га упозорава да је не само „повредио монашке завете, него је уздрмао и сам устав о црквеним стварима“. По Хоматијану, Сава се потпуно „упустио у световне бриге и у светско славољубље. Почео је да учествује у гозбама, да јаши коње најплеменитије пасмине, лепе, окићене заставама, да води са собом послугу, да се размеће у свечаним поворкама раскошном и разноврсном пратњом“. Хоматијан пита „како, и за коју цркву“ је рукоположен за архијереја, и како неко ко није био епископ може да постане архиепископ. Писмо је завршио претњом да ће Сава, ако „остане при свом дрском делу“, бити подвргнут „одлучењу од Свете и Живоначалне Тројице и искључен из заједнице верних“, као нарушилац и „смутитељ црквеног устава“. Хоматијанова претња остала је без ефекта. Уосталом, аутокефалност коју је Сава издејствовао за Српску цркву, није представљала верско већ политичко питање. Сава је наставио да ради на учвршћивању унутрашње организације Српске цркве и на њеној међународној афирмацији.

Аутокефалној Српској цркви Сава је дао „чист национални карактер“. То се видело у постављању Срба за епископе и у размештају седишта нових епископија, што је било изведено „снарочитом државноверском намером“. Савини епископски центри били су подређени као духовни тј. православни граничари.

Поред рада на црквеној организацији, Сава је радио и на правном уређењу друштва. Његов *Номоканон* (Крмчија — кормчаја књига, канонични зборник — Светога Саве) представљао је избор из црквеног и државног права Византије

који је одговарао потребама Србије. Понајвише овим делом, Сава је увео Србију у сферу европске и медитеранске цивилизације.

Сава Немањић је живот окончао у Трнову, у Бугарској, враћајући се са путовања по Истоку (од Александрије до Nikeје). Изгледа да је његов последњи пут на Исток био дипломатске природе: посредовао је у признавању Бугарске патријаршије, што је имало да међународно учврсти и самосталност Српске цркве.

Двоглави орао — део хороса из Марковог манастира, (задужбине краља Вукашина и његовог сина Марка, у селу Сушици код Скопља) из друге половине 14. века (цртеж). У време цара Душана, на Западу је двоглави орао сматран за краљевски грб Немањића и Србије. Символизује окренутост царства како према Истоку тако и према Западу — „да се од истока сунчаног до запада слави име Господње“ (Псалом 112/113:3). Доментијан, биограф Светога Саве из средине 13. века, у Похвали светога Симеону и светитељу С а в и назива их „небопарним орлима, који су својом светошћу (...) узлетели на небеску висину, који су рекама својих суза окрлатили свете молитве, и узлетели к Ономе кога љубљаху — Христу“.

Маја 1237. Савино тело је пренето у манастир Милешеву — задужбину његовог синовца краља Владислава. Као оснивач Српске самосталне цркве, њен први архиепископ и организатор; као јака личност, која је утицала на сређивање и снажење Србије; као први наш књижевник — Сава је проглашен за светитеља. „Он је најпопуларнији народни светитељ, с јасном националном бојом још од 13. века...“ Он је онај „који је, уместо да захтева жртвовање свих за њега ради своје славе, пристао да се жртвује за све ради њихова добра“.

У манастиру Милешеву почитавало је тело Св. Саве као највећа српска светиња. Везујући се за наслеђе Немањића 1377, ту над гробом Св. Саве — крунисан је Твртко за краља „Србљем и Босне и Поморију и Западним странама“. Деспот Стефан Лазаревић је истицао своје сродничке везе са Стефаном Немањом и Св. Савом. Исказујући највеће поштовање „Св. Симеону и Св. Сави“, он је богато обдарио манастире Хиландар и Милешеву.

Слично Твртку, војвода Стефан Вукчић Косача своју титулу херцега, која је у европској феудалној хијерархији долазила одмах после краљевске, везивао је за Св. Саву. Он се назвао „херцегом од Светога Саве“, јер се манастир Милешева налазио на његовој територији која је, пак, више од два века била у оквиру државе Немањића. Војвода је имао у виду још и то да је Растко Немањић, пре одласка у манастир, владао Хумском земљом. По титули *херцега*, област под Вукчићевом влашћу је названа Херцеговина. Ово име је остало до данас али је до другог светског рата уз њега употребљавано у народу и име „земље или војводине Светога Саве“.

Априла 1594, по налогу Синан-паше мошти Св. Саве су пренете из Милешеве у Београд и спаљене на Врачару. Милешева је била похарана. До тога је дошло из неколико разлога. Прво, Албанац Синан-паша је припадао кругу верских фанатика, којима је нарочито боло очи то што су муслимани српског порекла задржали поштовање моштију Светога Саве. За фанатизоване муслимане, по ислам су били крајње опасни муслимани који су говорили српски и поштовали Светог Саву. На султановом двору више није било бившег милешевског чатца, Баје — преобраћеног у Мехмед-пашу Соколовића, и могло се стога приступити репресалијама. У једном летопису говори се да су Турци спалили тело Светога Саве због тога што муслимани српског порекла „верују Светом Сави и узимају знак крста и покрштавају се“. Поред ових разлога, спаљивање моштију Св. Саве имало је да представља казну за устанак Срба у Банату. По једној легенди, која вероватно није била без основа, српски устаници 1594. године ударили су на Турке носећи заставе на којима је био лик Светога Саве.

Турска намера, да се спаљивањем тела Св. Саве, симболично и стварно спали нарастајућа српска слободарска мисао, није остварена. Савин култ је имао својство неуништивости!

Почетком 18. века, историјска појава Св. Саве је модернизована. У то време у Карловцима на дан 14. јануара, дан смрти Саве Немањића, ученици српско-латинске школе су имали „рекреацију“ — настава није држана. По једном сведочанству, ученике ове школе наставник је саветовао да током празника не губе време узалуд него да уче; молио је, при том, да их Св. Сава заступи пред Богом. За Св. Саву већ тада се користио израз *просветишель* у модерном — рационалистичком — значењу, у оном у ком га употребљава човек 18. века говорећи о свом времену као веку „светлости и разума“. У том смислу Свети Сава је схваћен као свети заштитник школе.

У 19. веку прослава Св. Саве као школског патрона ширила се по свим српским крајевима. На дан Св. Саве чињена су нарочито дела културног и просветног карактера. У школама је сечен славски колач, говорило се о славној националној прошлости, о културном отпору туђинштини; сакупљали су се дарови и поклопи за издржавање националних школа...

затим „певало се, играло и веселило. Био је то прави ђачки сабор“. У Кнежевини Србији, наредбом од јануара 1840, Св. Сава је проглашен за заштитника школа. Овој наредби су, десет година раније претходиле кнез-Милошеве заповести да се Свети Сава „заштитник школа“ слави, под претњом „апса или телесне каштиге“.

„Светосавска песма“ („Воскликнем љубовију свјашељу Сави“ — како је гласио њен први стих када је записана) настала је вероватно у време српских устанака између 1804. и 1817. Оне генерације које су, у детињству, доживљавале прославу Св. Саве нису могле да се отму истинској снази која је из ње зрачила. Тако је то било у тзв. старој Југославији.

На самом почетку тзв. нове Југославије, при крају другог светског рата, 1945, изгледало је да код нове власти Свети Сава има статус свеца над свецима. Прослава дана „српског просветитеља“ одржана је у згради АСНОС-а (Антифашистичке скупштине народног ослобођења Србије). Тим поводом „Политика“ је забележила: „То је (...) био и први пут у нашој историји да се првоборац српског култур-

ног уздицања прославља у народном представништву. На челу са творцем Нове Југославије маршалом Титом, овој истински лепој свечаности присуствовали су, поред гостију из иностранства, представници свих друштвених редова из престонице. У топлој атмосфери, срдечно, светосавска свечаност АСНОС-а имала је карактер братског учешћа свих југословенских земаља на одавању поште ономе националном великану који је поставио основе српској народној култури. Она је била и спонтани одговор свима онима који су, под окриљем непријатеља, злоупотребљавали дело светога Саве и покушавали да, развијањем српског шовинизма, непремостивим јазом оделе Србе од њихове јужнословенске браће“. У свом говору, Председник АСНОС-а, наглашавао је да „први скупштински пријем“ није случајно пао „на дан традиционалног српског празника Св. Саве (...) (Јер) националној слави српске омладине, коју је непријатељ заједно са домаћим помагачима хтео да упрља и стави себи у службу за време окупације — треба данас дати стварнији и пунији садржај“. Тај

стварнији и пунији садржај, по Председнику, било је „право омладине да Св. Саву прослави (...) кроз борбени поклич“ — на Сремском фронту!

На првом пријему у АСНОС-у није певана химна Св. Сави. Уз „Хеј Словени“, Светосавска песма је певана на прослави Београдског универзитета и по Београдским основним школама и гимназијама. Тамо је било и верског обреда и сечења колача.

После тренутног изузетног статуса, Свети Сава је постао *persona non grata*. Светитељев „статус“ у поратном периоду одражавала је судбина започете грађевине спомен-храма Светом Сави. Ова грађевина после рата била је национализована, да би према ниској људској потреби била коришћена за складиште или гаражу.

Др Марко Павловић,
доцент Правног факултета у Крагујевцу

Измирење

„ДОЛАСКОМ СВЕТОГА САВЕ БРАЋА СЕ СЈЕДИНИШЕ У МНОГОЈ ЉУБАВИ — ВЕЛИКИ САМОДРЖАЦ СТЕФАН И ВЕЛИКИ КНЕЗ ВУКАН... ГОЊЕЊЕ И ПЛЕЊЕЊЕ ПРЕСТАДЕ... ТАДА ПОЧЕШЕ ЗИДАТИ И ВЕЛИКУ ЦРКВУ ГОСПОДЊЕГА ВАЗНЕСЕЊА У ЖИЧИ, ЗВАНУ АРХИЕПИСКОПИЈУ...“ Тако је то 1208/9. године написао монах Теодосије, што и Доментијан потврди.

Ко то данас треба да дође међу Србе да би се опет „сјединили у многој љубави“, како то рече Теодосије? Ко то данас Србија треба да каже да су живећи у којеквем илузијама, заборавили на своју веру и Отачаство и пошли на пут највећег страдања и пропасти откако је Срба? Ко то данас Србе треба да дозове уму и разуму и врати их основним начелима православне вере: љубави, милосрђу, опраштању и покајању? Ко то данас Србе са Србима треба да измири? Ко то данас треба да каже и „Стефану и Вукану“ да, са Божјим благословом, почну да зидају једну нову задушбину помирења?

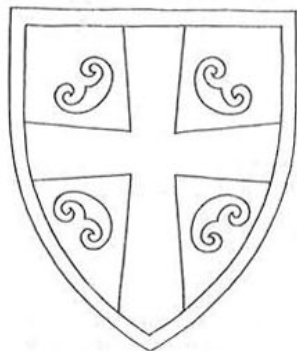
Кренувши ђавољим путем, српски народ је сам себи потписао упут за националност, верско, духовно, морално, интелектуално и економско нестајање. Биланс наопаког живота не обећава ништа добро ни садашњим, а још мање будућим српским нараштајима — погубан је, али и поучан за српски народ.

Знамење крста са четири огњила има код Срба давну традицију. Најстарији сачувани и данас познати нам примерак овога знака код нас имамо на бронзаном хоросу који виси под куполом цркве манастира Дечана, а који је 1397. године обновила кнегиња Милица са својим синовима.

Сребрни (бели) крст са четири златна огњила био је кроз сву покосовску историју Срба видљиви симбол народне девизе „За крст часни и слободу златну“ — поклика који је одушевљавао многа поколења српског народа, водећи их до свесног жртвовања живота за те узвишене идеале. Крст је представљао жртву крстоносног народа; огњила (која су у давини служила да се ударом у кремен избију варнице и тако добију пламен и светлост) — као оруђе помоћу кога се сузбија тама — симболизују супротстављање „власти таме“ (Кол. 1:13; уп. Јн 12:46; 1. Јн 1:6). Укратко, крст је симбол вере у Христа, огњила сусимволи неостајања у таму.

„Цео период наше крштене историје сав је у знаку крста и слободе“ — каже Владика Николај — „знак крста означава зависност од Бога, а знаци слободе (огњила) означавају независност од људи“.

Б. А

Одвикнута од добрих навика, васпитавана на улици, одбачена од разорених породица, препуштена стихији и хаосу данашњице, српска деца лутају, муцају и поштапају се по земљи Србији и траже онога ко би им дао мало више од корице хлеба и чаше воде. У том лутању најлазе на представнике разноразних секти чији

су трабанти од њих покрштени Срби, који им, као и они пре њих, лажно нуде овоземаљско благостање, покрштавају их и поново наводе на путеве који их удаљују од њихове вере и Отачбине — Србије.

У свеопштем колапсу и гужви, обузети проблемима које су сами себи створили, у беспарици и кризи данашњице изгледа да нико нема времена да чује глас младости и разума. Добар део садашње омладине Србије и не зна српску географију, јер није научио Светог Саве биографију.

Нека се узму у памет наша браћа и наши старији. Нека размисле шта су нам донели и шта су допринели за разбијање вере и Србије — и вере и Србије, јер једно без другог не може.

Хоће ли и данас „Вукан и Стефан“ клекнути и окајати своје грехе? Хоће ли „Вукан“ братски загрлити „Стефана“, а „Стефан“ братски целивати „Вукана“?

Српска младост их преклиње да то учине. Нека зарад деце и будућности српске превазиђу личне интересе, страначке боје и међусобне сукобе! Нека се врате Богу, ако за Бога знају! Нека сами себе доведу „к спознанију права“, одбаце сатанска обележја и врате се Савином, Лазаревом, Његошевом, Николајевом, Јустинином и свесрпском симболу — крсту?

Једино што од њих тражимо јесте да српску децу врате на стазу Христа и Христовог православања, јер ће им тиме отворити и врата будућности. Нека нам покажу да наспрам свађе стоји разговор и међусобно поштовање, наспрам невере вера, наспрам заваде слога.

Ко то неће, „рђом кап'о док му је колена“!

Велибор В. Џомић
студент Правног факултета
у Крагујевцу

Шта није Светосавље

Да ли вера српског народа онаква како се данас манифестује јесте Светосавље?

Много се међу нама, православним верницима у српскоме народу, помиње Светосавље и говори о настављању пута Светога Саве, нашег врхунског учитеља и просветитеља. Говори се, и само говори, а при томе се слабо пази „да се не обљута ви“ (видети Еванђеље по Луки 14:34). Посебно у приликама када се говори о светосавском путу, недовољно се јасно — или чак сасвим призвољно — тумачи који је *Шо Душ и Правац!*

Под Светосављем се најопштије разуме *српско Православље* — дакле, веровање српског народа — па и онакво како се оно данас манифестује, са својим добрим особинама, али и са недостацима. А око ових последњих се и не трудимо баш много; навикли смо, изгледа, на њих и прихватамо их као нешто што је нама по традицији својствено!

Шта, дакле, није Светосавље?

Да ли је Светосавље:

— наш немар према познавању и проповедању вере коју исповедамо;

— наша нецрквеност, то јест удаљеност од светога богослужења и ненавикнутост на њега, чему је разлог недовољно тумачење и, следствено, неразумевање;

— наш нехај према лепоти храма и наша равнодушност према реду на богослужењу (за ово последње као да потпуно губимо слух);

— наше одржавање празника, обредâ и обичаја без улажења у њихову хришћанску суштину;

— наше слављење, у којем обичајно, па на жалост све чешће и паганско обележје почиње, малтене, да преовлађује над хришћанским!

— наше...?

Није ли баш Свети Сава искорењивао из нашег народа сва таква обележја! Најглавнија девиза Светога Саве била је — а данас би требало да и нама Србима буде — онај позив који је упутио Апостол народâ у својој Првој посланици Коринћанима (14:26 и 40) а који гласи:

„Све нека буде за израђивање! ...Све нека бива благообразно и уредно!“

— Немаран или непромишљен однос према остваривању Божијега Царства на земљи не може бити став Светосавља.

— Свако безвољно обављање дужности ширења Божијега Царства на земљи супротно је духу Светосавља.

— Нема Светосавља тамо где коров паганства омета рашћење хришћанскога семена или, штавише, прети да то семе угуши.

Свети Саванам се обраћа молбом и опоменом светога апостола Павла из цитиране Посланице (15:34):

„ОшрезниШе се као што треба!“

Проверавајмо стално себе питајући се искрено: колико у нама — у нашем животу и поступцима — заиста има светосавскога духа?

Мил. Живановић

Ова питања и одговори о садржају и смислу Светосавља узимају руку сваког од нас и приносе је ранама од клинова на Телу Христовом — а то су ране које смо сви ми, својим огреховљеношћу и равнодушносту нанели Цркви Његовој. Подсећајући нас на све оно што у нама, и међу нама, што није нити може бити Светосавље, та питања нам посредно саопштавају шта Светосавље јесте или, поближе, у чему би се све морао састојати задати нам духовни подвиг да би из нас био проhodан — или макар доступан — дати нам светосавски духовни пут.

Овим и сада дозивамо и позивамо сву децу Светога Саве — како верну тако и ону маловерну и неверну — да се духовно прену и да крену тим путем — натраг ка Светитељу нашем, или тачније: н а п р е д ка њему, будући да је он *далеко испред и изнад нас оваквих какви смо!* Управо зато он и није само наша сјајна али далека прошлост, него и залог наше будућности — уколико будемо желели да је градимо на темељу Еванђеља, на темељу православнога хришћанства.

Колико у нама стварно има светосавскога духа? Постављајући стално себи ово питање у настојању за самопознањем и покајањем, уз девизу „Натраг ка Светоме Сави да бисмо коракнули напред“, нека нас прати благослов Светога Саве, нашег врхунскога, после Христа, Учитеља и Просветитеља!

И. Б.

(Из „Православног мисионара“, бр. 161, с. 9-11)

Светосавским путем

Свако царство које се раздијели само у себи опустјеће; и дом који се раздијели сам у себи, пропаће!

(Из Еванђеља по Луки 11:17)

Молим вас, браћо, именом Господа нашег Исуса Христа (...) да не буду међу вама раздори!

(из Прве посланице св. апостола Павла Коринћанима 1:10)

Да не буду раздори у тијелу, него да се удови подједнако брину један за другога.

(Исто, 12: 25-27)

Пазите на оне који чине раздоре (...) и клоните их се! Јер такви (...) благим и ласкавим ријечима варају срца незлобивих!

(Из Посланице св. апостола Павла Римљанима 16:17-18)

Њихово је срце раздијељено, зато су криви! (Из Књиге пророка Осије 10:2)

Само слоја Српство снажи. У неслози нема добра Српству. Несложни и завађени Срби мисле на много ниже интересе а не на Српство — *ту сујеџа* српску слоју сруши.* На несложнима и завађенима је проклетство народа а не благослов; јер, малопомало неслога и завађеност родиће издају.

Они Срби — било где да су — који свесно или несвесно стварају неслогу, подстичу свађу и сеју мржњу, који говоре и раде једни против других — Срби против Срба! — нека се опомену колико тиме пред светом блате српско име и руше углед српства. „Рђава је птица која каља своје гнездо“, вели српски народ. Такви Срби свађом Србију саширу. Не прихвате ли опомену, добронамерни и братски савет, треба „пазити на њих и клонити их се“ (Римљ. 16:17).

Српства и нема тамо где се групаши — Српство може бити и опстати само једно, неподељено, светло и узвишено изнад појединих интереса и изнад група. Није ли такво онда у њему више нема живота, већ постоји само као раскомадани и умртвљени народни организам. Сме ли себе називати Србином онај који учествује у том комадању! Стога се треба клонити свих оних који у Српству стварају таборе, јер напустише пут Светога Саве — једини прави српски пут — а тај је: ни уз Вукана ни уз Стефана, већ *заједно само са измираном браћом!* Јер је

Сложно Српство — сјас Србије.

Увек се мора настојати да се браћа измире. Оне који не послушају — било да им је родољубива свест толико закржљала, било да их групашка заслепљеност и острашћеност спречавају да виде даље и да пруже руку помирења — у име Српства треба спречавати да руже и оцрњују једни друге, да сикћу отров једни против других. Морају се дозвати свести да таквим својим поступањем сами себе искључују из заједнице Српства и губе право на српско име, јер издају Српство идући наруку онима којима је циљ да Српство унише и униште. Србин о браћи не сме ни зло говорити а још мање зло чинити; ако ли то чини, скренуо је са пута Светога Саве на странпутицу која га удаљује од Српства. Ако и даље упорно остаје при своме, треба га се клонити — али не и оцрњивати!

* *Сујеџа* — жудња за славом и истицањем себе, увереност у значај свог дела и своју величину; таштина.

Може бити само један српски табор — табор Честитог Кнеза Косовскога, под заставом Светитеља Саве — где влада *свешосавски закон* слоге и љубави према свој браћи, закон који отклања сваку неслогу и заваду, закон који браћу мири. Тај табор се може препознати *по делима* која сваки појединац у њему чини за добро Српства, *по духу и свесћу* да се ничим — ни речју нити било каквим поступком или чак небригом — не баца сенка на српско име.

Сваки други табор Срба — у коме не влада у потпуности такав *свешосавски закон*, таква *свесћ* и такав *дух* — лажни је српски табор, где се речи *српство* и *свешосавље* неправедно и само лицемерно користе да „прелашћу“* неутврђене“ (2. Пт. 2:14).

„Браћо, не пишеш вам заповијеш нову, нејо сшару (...) коју имагосмо од Почешка: да љубимо једни друге“ (1. Јн. 2:7; 2. Јн. 5). „Тама пролази и свешлосш исшинуша већ сија. Онај који говори да је у свешлосши а мрзи браша својеја (...) у шами је, и у шами ходи, и не зна куда иде, јер му шами заслиједи очи!“ (1. Јн. 2:8-9, 11). „Сваки који мрзи браша својеја јеште човјекоубица“; а „ми смо дужни полати живош за браћу!“ (исто, 3:15, 16).

„Предагош вам шшо и сам Примих“ (1. Кор. 15:3). И „нико не може посшавиши другоја шемеља осим посшојећеи, коју је Исус Христос!“ (исто, 3:11).

Правилан редослед боја на народној тробојници

Боје српске заставе исказују вековне народне идеале:

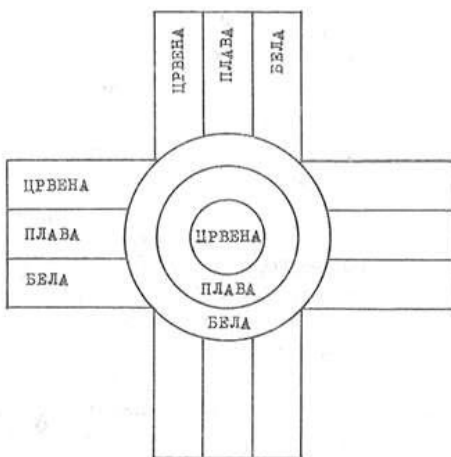
- одбрану слободе (црвено поље заставе),
- победу правде (плаво поље) и
- спас части (бело поље).

Српски народ је први пут употребио заставу ових боја у време првог српског устанка 1804. године. Била је то (како пише прота Матеја Ненадовић у својим Мемоарима) застава од муслина бело-црвено-плава, са три крста (символом Голготе). Српска застава у данашњем виду: црвено-плаво-бела, озваничена је 1835. године.

Иначе, црвена и плава су боје најстарије познате нам српске заставе. Она је била начињена од црвене и плаве лаке свилене тканине („ *vexillum unum de zendato rubeo et blavo*“), а чувана је у Дубровнику (1281. г.) у покладу наследника српског краља Владислава (1234-43), синовца Светог Саве, који је после губитка престола управљао неким крајевима у Приморју.

Када се у разним приликама и на разне начине служимо националном тробојком, морамо да знамо и нека важећа правила вексилологије. Према тим правилима

* Прелашћу — обманути, заслепити

редослед боја националне тробојке био би следећи:

а) ако је српска тробојка в о д о р а в н о постављена, боје се „читају“ (тј. поређане су) *одозго на доле* (црвена изнад плаве, плава изнад беле);

б) ако је српска тробојка постављена у с п р а в н о, боје се „читају“ *слева надесно* (лево је црвена, у средини плава а десно бела трака заставе);

в) ако су траке српске тробојке распоређене у круг (нпр. код кокарде — розете или „ружице“) онда се боје по правилу „читају“, одн. нижу, *од средишња према ободу* (у средишту је црвени круг, око њега је плави прстен, а око њега бели прстен). Треба напоменути да се у случају кружног распореда боја најчешће греши!

Невођење рачуна о овим правилима указује на немар, а наопако окретање заставе (тј. њених боја) сматра се поругом, дакле, вређањем националног симбола.

Б.

Долазак Преподобног оца Ромила Раваничког у Србију

ПОСЛЕ ПОГИБИЈЕ ДЕСПОТА ЈОВАНА УГЉЕШЕ У МАРИЧКОЈ БИЦИ И ПАДА СЕРСКЕ ДРЖАВЕ

Преподобни отац Ромил Раванички рођен је у Видину(1) (данашња Бугарска), где је приликом крштења добио име Рајко. Доласком у Загору, у град Трново у манастир посвећен Богородици добио је монашко име Роман, да би након удостојења велике схиме у келији коју је себи саградио у Пароријској планини добио име Ромил. Наша Православна црква га слави 29 (16) јануара.

Житије Преподобног оца Ромила написао је његов ученик Григорије који је са њим и осталом својом сабраћом дошао у Србију у Раваницу, кратко време пре његове смрти. (За датум упокојења Преподобног оца Ромила сматра се година 1375.

или 1376). Нешто доцније настао је и стари србуљски превод овог житија. Превод Житија Преподобног Оца Ромила Раваничког на српски језик објавио је архимандрит о. Јустин (Поповић) у посебном издању „Православног Мисионара“ — Манастир Раваница 1381—1981. г. — према оригиналном грчком тексту који је 1961. прештампан у часопису *Byzantion XXX* / стр. 114-115.

По доласку у манастир у Загори, након свог монашења Преподобни Роман је проводио време у молитви и послушности, али га је све више привлачила мисао о — молитвеном тиховању у самоћи — која га је према речима његовог ученика Григорија није напуштала све до његовог упокојења.

Уз допуштење и благослов старешине манастира Преподобни отац Роман одлази са својим сабратам Иларионом у Парорију(2), и постају ученици код Светог Григорија Синаита, монаха са Синајске Горе који је уживао углед великог учитеља исихастичког подвижништва, где се задржавају све до његовог упокојења 27. новембра 1346. године.

Када говори о аспектима монашког живота византијских Светих Отаца (којима свакако припада и Св. Григорије Синаит) — К. Кавернос даје уопштено дефиницију, и каже: „Византијци су сматрали аскетски, монашки живот као највиши, најсавршенији облик хришћанског живота(3), (и у наставку преузима цитат Евсевија) „изван природе и изван граница обичног људског живљења ... посвећен искључиво Богу и богослужењу са свим његовим богатством небеске љубави“(4). А када говори о аспектима монашке духовности византијских Светих Отаца који гледају на љубав према Богу као философију, К. Кавернос издваја Јована Дамаскина и Григорија Синаита, и наводи цитат Св. Григорија Синаита преузет из „Добротољубија“: „Божанствени философ је онај који је кроз делање и созерцање достигао непосредно сједињење са Богом и с правом се зове Богољубиви, пошто је исконску и створитељску и истинску-мудрост волео више него било коју другу љубав или мудрост или знање“(5). Дакле, намеће се логичан закључак о настави, односно путу духовног монашког-интелектуалног уздизања и усавршавања ученика Св. Григорија Синаита. Важно је напоменути да сумноги српски монаси почетком четрнаестог века одлазили као ученици код Светог Григорија Синаита, односно прихватили синаитска монашка начела и васпитавани у духу синаитске духовно-молитвене праксе.

(1) Доцније Видинска област после Косовске битке дефинитивно пада под турску власт.
(2) Парор. област где је Св. Григ. Синг. Синаит живео по доласку са Синајске Горе почетком XIV налазила се између тадашње Бугарске и Византије.
(3) К. Кавернос, „Византијска мисао и уметност“, посебно издање, прешт. из „Теолошког погледа“ бр. 1-2/1978, с. 9.
(4) Исто: цит. Евсевије: „Доказ из јеванђеља“, Њујорк, 1920.
(5) Исто: цит. из Добротољубија, св. 2, ст. 260.

Након смрти Светог Григорија Синаита Преподобни Роман се са своји сабратам Иларионом враћа у Загору, али се сада задржавају у Мокрину недалеко од Трнова. Међутим, убрзо по доласку Преподобни Роман се поново враћа у Парорију где себи дубоко у планини гради монашку келију и проводи пет година у великој схи-ми, после које је добио име Ромил. Због све већег притиска Агарјанских Турака Преподобни Ромил се поново враћа у Загору где је себи подигао сличну келију.

У житијама Преп. о. Ромила помиње се завист монаха тога краја (и касније) према њему због велике славе која га је, како наводи писац житија, против његове воље пратила.

Из Загоре Преп. Ромил одлази на Свету Гору где је променио више места свога боравка. Због неспокојства међу монасима на Светој Гори после смрти деспота Јована Угљеше и пада Серске Државе (којој је припадала и Света Гора), као и већина монаха напушта Свету Гору и одлази у Авлону (данашња Валона у Албанији). Колики је углед и значај уживао деспот Јован Угљеша у византијском друштву истиче и Острогорски, указујући на постагму Манојла II, из хронике бр. 20, 3 у којој се само саопштава да је деспот погинуо на Марици, не наводећи име.

Тиме се можда најбоље сагледава и какво неспокојство и обесхрабрење је изазвала његова погибија на Марици на територијама његове компетенције, којима је, као што је данас сасвим аргументовано потврђено и неоспорно припадала и цела Света Гора. (Видети мапу)

Из Авлоне, вођен жељом да пође на неко друго место, Преподобни Ромил са својим ученицима долази у Србију на место потоњег манастира Раванице.

Његови ученици, пошто су га сахранили, раздвојили су се у своје засебне келије, живећи и поштујући манастирску духовну традицију и исихастичко подвижништво које им је од Св. Григорија Синаита пренео у наслеђе Преп. Отац Ромил Раванички.

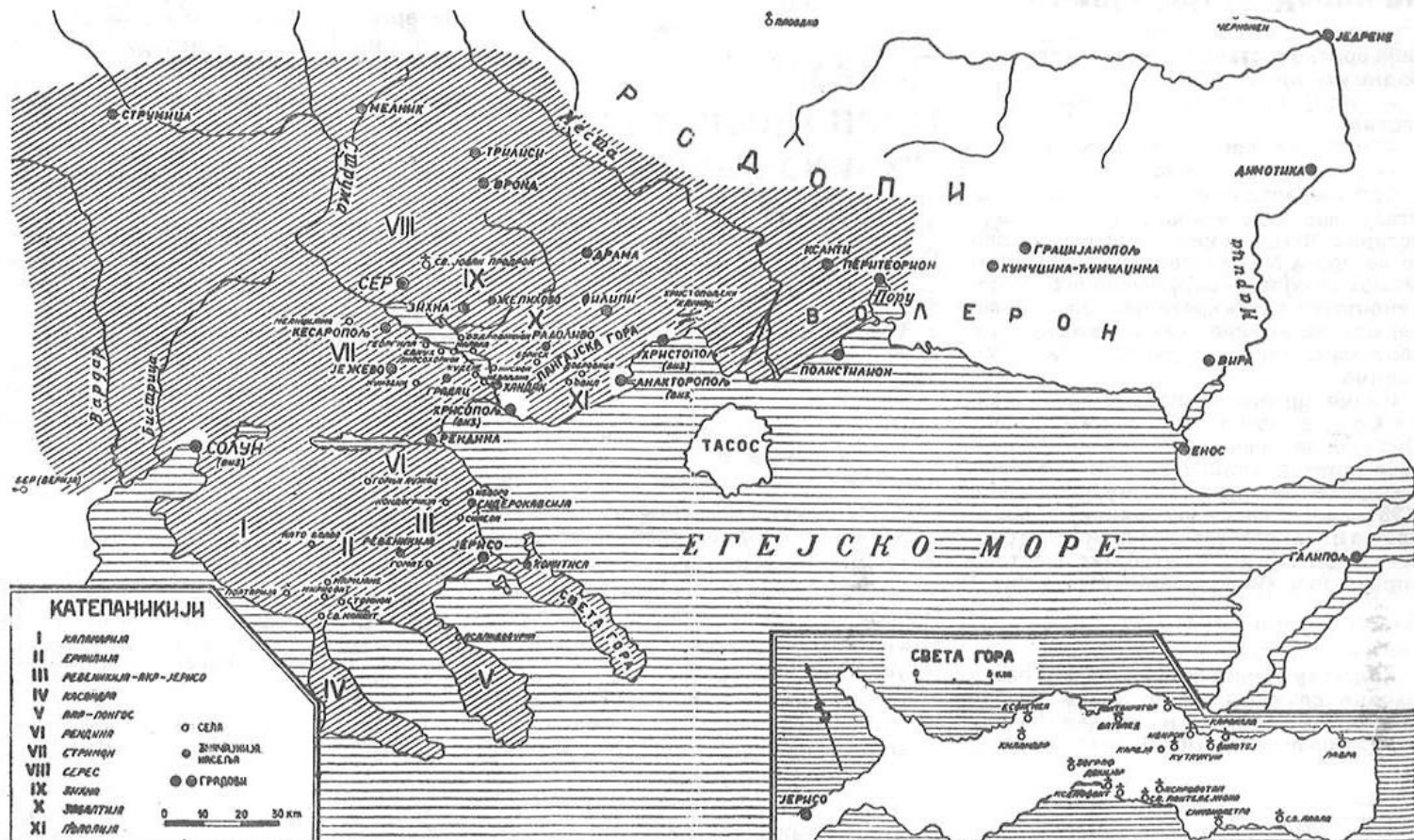
Ученици Преп. Ромила Раваничког настанили су се: Григорије (писац житија) у манастиру Горњаку, Данило у манастиру Благовештењу у Горњ. клисури, Преп. Зосим у манастиру Туману код Голупца, Мартирије у ман. Рукумији код Костолца, Сисој у Сисевцу код Сњешког Рудника, а Роман код Голупца (7).

Јелена Врсајковић

- (6) Г. Острогорски, „Византија и Словени“ (Сабрана дела, књ. 4), Београд 1970, с. 607.
 (7) Архимандрит Јустин Поповић „Житије Преп. О. Ромила Рав.“ Православни мисионар“, спец. изд. „Манастира Раваница 1381-1981“, св. 139, Београд 1981.

СЕРСКА ДРЖАВА ДЕСПОТА ЈОВАНА УГЉЕШЕ

После истраживачког рада на проблему граница Серске области и контрадикторних и нетачних података из византијских извора (нпр. Нићифор Грегора) закључује се да су се Душанова освајања ограничавала само на Македонију, искључујући Свету Гору. Душанова хрисовуља Ватопеду пружа податке о Серској области, на основу којих је очигледно да је Серска Држава укључивала Халкидик и целу Свету Гору као и Каламврију која је пала заједно са Светом Гором — истиче Георгије Острогорски, и такође помиње Душанову општу хрисовуљу из 1345. године, која „гарантује светогорским манастирима поседе“.

ИЗ ПРОШЛОСТИ МАНАСТИРА ЈОШАНИЦЕ

Јошаница крије своје тајне

У жељи да скрени пажњу надлежних у Јагодини на рушевно стање манастирског конаку у Јошаници, група новинара, заљубљеника у наше културно-историјске споменике, окупљених око локалног листа Нови пут, објавила је 29. марта прошле године у њему репортажу под гоњим насловом. И одиста, погоднији наслов нису могли изабрати: манастир Јошаница крије своје тајне. Код свих наших светиња, насталих током средњег века, тешко је, покаткад, правилно и сигурно датирати извесне догађаје, тачно одредити датуме збивањима. Историјски подаци су оскудни, а често и проблематични. Векови страдања, патњи, паљења, рушења и разарања прохујали су, и многе оставили само у рушевинама. Отуда ваља трагом некога записа уронити у прошлост, и покушати из тих времена за које се песник фигуративно изразио да су била доба: „кад су живи завидели мртвима“, и сазнати нешто о њиховој судбини, о монасима који су у њима живели, о приликама који су пратили и одређивали њихов рад.

Све ово важи и за манастир Јошаницу. Налазећи се у близини великих и много познатијих светиња: Каленића, Љубостиње, Лазарице, Раванице и Манасије, Јошаница као да није постојала. Познати историчар Василије Марковић, у својој књизи: Православни манастири и монаштво у средњем веку, Бгд. 1920. не спомиње је уопште. Др Влад. Петковић, у својој књизи: Преглед црквених споменика, САН. 1950. год. посветио јој је свега три реда, са напоменом: „да је споменик непроучен“... У току лета 1950. г. посетили су светиње нашег краја: Ивковић, Томић а Јошаницу и проф. др Лазар Мирковић, који је начинио своје белешке. У попису његове библиографије, објављене у Хеортологији, види се да се рукупис налази у Академији наука, и да до данас није објављен.

Својим архитектонским особинама Јошаница указује да припада времену Кнеза Лазара или сина му Деспота Стефана. Изразит је пример градитељства моравске школе: централно кубе и мање кубе над ексонартексом. Плитка камена орнаментика, тако богато заступљена на манастирима ове школе око прозора и врата, овде је изостала. Конзерватори су открили доста оштећен живопис ванредне лепоте из истог времена кад је и црква зидана. Друго се о њој ништа не зна.

У недостатку писаних докумената прибегава се предању. Народ држи да ју је подигао Кнез Лазар да би се у њој венчао са својом заручницом Милицом. Друго пре-

дање говори о томе како је Кнез ловио по овим крајевима, и да је у неком честару случајно ранио уместо дивљачи неког испосника, кога народ зове: Јоша. Испосник је опростио Кнезу, али га је замолио да на месту његове смрти подигне свети храм. О настанку Јошанице више се не зна ништа.

Како се светиња провела у доба робовања под Турцима, затим у време великих сеоба, миграција и кретања, тешко је рећи. Поуздано се о њој зна тек са краја XVIII века, тачније од 1787. године, од времена Кочине крајине. Јошаница се спомиње као центар активности устаника и штаб самога команданта капетана Коче Анђелковића. Те године је, судећи по запису на плочи изнад улазних врата, изведена и главна оправка светога храма. Ту плочу је видео и описао први радознали путник по нашим светињама Јоаким Вујић, и објавио у свом „Путешествују“.

У XIX веку Јошаница је све присутнија у важним догађајима наше народне историје, а тако ће бити и све до нашег времена. Једно време је била узорно економско добро, а у наше време и расадник мушкога монаштва.

У овоме рату тешко се провела. Сама црква остала је поштеђена, поштеђене су остале и економске зграде, али је имовина са инвентаром сасвим уништена. ослобођење је дочекала потпуно пуста и без братства.

На самом почетку рата, 1941. године у њој су нашли уточишта 25 свештеномонаха, прогнаних са територије тзв. Независне државе хрватске. О себи су оставили податке, делимично у манастирском Летопису, а делом на маргинама богослужбених књига.

У доба кад се као каква злослутна авет поново подиже и појављује мржња према свему што је православно и српско, није наодмет да се сетимо ових несрећних избеглица, благодарних и захвалних Светој Цркви, за своју судбину у најцрњим данима наше историје. Њихова судбина је у ствари и најплеменитији лист Летописа јошаничке светиње.

Кроз манастир Јошаницу су прошли и о себи оставили податке ови свештеномонаси:

Јеромонах Марширије Коковић, сабрат манастира Крушедола у Фрушкој гори. Додељен као избеглица у манастир Јошаницу. Стар 40 година; рођен у Србији.

Монах Василија Каназиревић, сабрат манастира Светога Архангела у Кичеву — Македонија. Додељен на привремени боравак у манастир Јошаницу. Стар 32 године. Рођен у Банату.

Монах Порфирије Прокић, сабрат манастира Светога Преображења. Додељен на привремени боравак у Јошаницу. Рођен у Маслошеву у Србији. Стар 22 године.

Јеромонах Герман Јојић, сабрат манастира Шишатовца у Фрушкој гори. Протеран од хрватских власти, после једномесечног заточења у Славонској Пожеги, додељен на привремени боравак у Јошаницу. Рођен у Банату, стар 65 година.

Илуман Михаило Појовић, управитељ манастира Лепавине и привремени парох у Чрномљу (Словенија) у Митрополији загребачкој; додељен као избеглица да привремено заступа управитеља манастира Јошанице. Рођен 1891. године у Београду.

Јеромонах Герасим Јуришић, професор Монашке школе у Високим Дечанима. Додељен као избеглица на привремени боравак у Јошаницу. Рођен у Бачкој Паланци, стар 36 година.

Монах Димирије Рагманов, избеглица из Македоније. Рођен у Србији; стар 22 године.

Јеромонах Теофило Николић, избеглица из Македоније, додељен на привремено боравак у Јошаницу. Стар 43 године.

Јеромонах Фошије Јоксимовић, избеглица из Македоније. Додељен на привремено боравак у Јошаницу. Рођен 1891. године у Банату.

Јеромонах Михаило Лазућ, рођен 1914. године у Ердвину на обронцима Фрушке горе, од оца Кузмана и мајке Данице. Мирско име Илија. По завршетку гимназије постаје искушеник манастира Привина Глава, где прима монашки чин. Као таквог затекао га је рат 1941. г. У месецу јулу ухапшен је од усташа и спроведен у „иселенички логор“ у Цапрагу код Сиска. Затваран, мучен и опљачкан пребачен је у Србију. Одлуком надлежних црквених власти додељен братству манастира Јошанице. Неко време замењивао је старешину манастира; затим постаје управитељ Избегличког дома српске сирочади. Године 1943. постављен је на исту дужност од Комесаријата за избеглице у Петровац на Млави.

Јеромонах Варнава Николић, старешина манастира Благовештења код Страгара; упућен на привремено боравак у Јошаницу. Рођен у Срему 1894. године.

Јеромонах Михаило Милуновић, сабрат манастира (?) додељен у Јошаницу. Рођен у Крушевцу; стар 45 година.

Јеромонах Јоаникије Илић, избеглица из Хрватске. Рођен 1888. године.

Јеромонах Димирије Божјаковић, сабрат манастира Шишатовца. Избеглица из Срема. Рођен у Привиној Глави. Стар 70 година.

Јеромонах Сава Горчиновић, сабрат манастира Велике Ремете. Додељен као избеглица да привремено заступа управитеља манастира Јошанице. Рођен у Бачкој, стар 29 година.

Илуман Пајсије Павловић, настојатељ манастира Хопова. Постављен као избеглица за привр. настојатеља Јошанице. Стар 60 година. Разрешен дужности настојатеља и упућен у манастир Рајиновац.

Илуман Макарије Ђорђевић, професор и катихета Јагодинске гимназије и Учитељске школе, додељен је 1. марта 1943. год. да привремено врши дужност старешине манастира Јошанице; стар 44 године. Рођен у Мачви.

Јеромонах Андреј Тешић, избеглица из Македоније; упућен за привр. сабрата манастира Јошанице; рођен у Банату, стар 55 година.

Јеромонах Тома Јакшић, рођен 1902. године у Новом Саду. Као ђак био у манастиру Хоново, а искушенику у Врднику. Монашкешколу завршио у Раковици. Као сабрата затекао га је рат у манастиру Раковцу у Фрушкој гори. Ухапшен од усташких власти и пребачен у Србију. Неко време је боравио у манастиру Рајиновцу, где је од бугарске власти добио 120 батина. Привремено додељен у братство манастира Јошанице. Рођен у Банату; стар 66 година.

Илман Севасијан Пушник, сабрата манастира Фенека у Срему. Пре доласка у Јошаницу боравио у Благовештењу код Страгара. Постављен за привр. управитеља Јошанице. Рођен у Банату, стар 66 год. (Накнадно дописано: отишао у Рајиновац).

Јеромонах Дамаскин Пауновић, сабрата манастира Фенека у Срему; привр. парох моховско-шаренградски. Ухапшен од усташа и отеран у логор Цапраг код Сиска. Након једномесечног затвора пребачен у Србију. Додељен на привр. боравак у Јошаницу. Рођен у Бигули; стар 29 година.

Илман Софроније Михаиловић, старшина манастира Јошанице од 4. марта 1939. г. па до 26. септембра 1942. год. Тога датума нестало је у току ноћи, одведен око 24 часа од непознатих и наоружаних људи у непознатом правцу. Са њим је одведен и богослов Лазар Јевремовић, родом из Суботишта у Срему, а који је као избеглица вршио шумарску дужност у Јошаници. Обојица су погинули негде у манастирској шуми. У почетку им се ни гробнице знао. 11. маја 1947. године пронађени су њихови посмртни остаци и часно сахрањени на манастирском гробљу.

Јеромонах Дамаскин Андрић, сабрата Јошанице погинуо од непознатих лица код манастирске воденице 24. октобра 1942. године.

Јеромонах Сава Бојдановић, родом из Доњег Товарника у Срему. Био је сабрата манастира Матке у Македонији, где га је и рат затекао. Као избеглица додељен манастиру Јошаница. У немирима августа 1941. год. као тежак рањеник пренесен је у Јагодинску државну болницу, и после тешких болова и претрпљених мука преселио се у вечност. Нека Господ подари рајско насеље души почившему јеромонаху Сави; телу нека је лака земља и мир пелу. Поживе 21 годину. Сахрањен је на гробљу чело олтара Старе цркве јагодинске.

По ослобођењу, октобра 1944. г. побегао је из манастира Јошанице његов привр. управитељ јеромонах Варнава Николић, пред властима НОВ и ПОЈ*. Отишао је на парохију негде у Срем. За њим је отишао и

* НОВ и ПОЈ — Народноослободилачка војска и Партизански одреди Југославије

Напомена: Монографију Манастира написао је проф. Душан Дачић, садашњи ректор Б. о. словије у Београду. Сматра се најсолиднијом и најпотпунијом историјом Јошанице.

јеромонах Тома Јакшић, за сабрата манастира Раковца у Срем, а Манастир је остао на старцу Димитрију Божјаковићу, избеглици из манастира Шишатовца.

Манастир Јошаница је пружио уточишта избегличкој деци из НДХУ времену од 30. новембра 1942. г. по решењу Комесаријата за избеглице. У конаку је било смештено 35 деце од 3. до 7. година. Сва деца су из источне Босне, а већина их је била без једнога или оба родитеља. Деца су овде имала све потребне услове за живот.

У манастирском конаку 1945. год. почиње са радом основна школа, коју похађају избегличка деца из Манастира и деца из Јошаничког Прњавора.

Од 8. маја 1945. године старшина Манастира је архимандрит Иринеј Вујановић. 12. новембра исте године спомиње се као комесар манастира Радивојевић. За то време (не види се докле је то било) Манастир је био дом за напуштене и самохране особе. Управу Манастира је примио 6. јуна/24. маја јеромонах Христифор године 1949.

Ово би био само један лист из богатог вековног Летописа велике народне светиње — манастира Јошанице. Као нежна и племенита родитељка пружила је у дане свеопштег народног страдања и патњи све што је могла да ублажи сваки бол и избрише многу мученичку сузу. У томе подухвату сасвим је успела, зато је са и данас многи, који су њену доброту и љубав осетили, са дубоком захвалношћу сећају.

Као некад древни Летописци и наши савременици оставише податке о себи и о другима; да се запамти и никада не заборави*.

Милорад Милошевић
протојереј-ставрофор

Протојереј-ставрофор др Недељко Гргуровић

Наш сарадник из Америке

ОДЛИКОВАН НАЈВЕЋИМ ЦРКВЕНИМ ОДЛИКОВАЊЕМ

Протојереј-ставрофор др Недељко Гргуровић, парох при храму Св. оца Николаја у Ђанстауну (Сједињене Америчке Државе) и свештеник који врши више одговорних функција на епархијском и општецрквеном нивоу, одликован је правом ношења напрсног крста. Ово највеће одликовање, којим га је одликовао Свети архијерејски синод Српске православне цркве, предао му је на Преображење ове године његов надлежни архијереј, Његово Преосвештенство г. Христофор, епископ источноамерички.

Протојереј-ставрофор др Недељко Гргуровић рођен је 1934. године у Фочи, Босна, од оца Бошка и мајке Јованке р. Томашевић. Завршио је Богословију Светог Саве у манастиру Раковици 1954. године и Богословски факултет СПЦ у Београду 1960. године. После дипломирања на Богословском факултету, одлази на постдипломске студије на Бечки универзитет, Аустрија, где проводи 15 месеци. Године 1963. жени се Дубравком Кукић, дипломираним етнологом из Београда; исте године рукоположен је за ђакона. Одбранио је докторску дисертацију и промовисан за доктора богословских наука на Богословском факултету у Београду 1965. године.

Исте године му се родио син Светозар. Од 1962. до 1969. године био је суплент богословија, прво у Призрену а затим у Београду. По пресељењу у Сједињене Америчке Државе, служи као секретар источноамеричке и канадске епархије и њеног тадашњег епископа др Саве Вуковића. Године 1970. родио му се други син, Стефан. После рукоположења за свештеника, служио је као парох у Стубенвилу, Охајо и Елизабету, Њу Џерси. Од 1977. године је парох у Ђанстауну. Произведен је за протојереја 1978. године.

Међу многим функцијама и активностима, прота Гргуровић је архијерејски заменик епископа источноамеричког, члан Централног црквеног савета СПЦ у САД и Канади, члан Епархијског савета епархије источноамеричке и члан Удружења православних богослова у САД и Канади. Као педагог, ванредни је професор литургијског богословља на нашем Богословском факултету у Либертивилу, Илиноис, где је и на дужности продекана. Предаје, такође, догматику на Карпаторумском богословском факултету у Ђанстауну.

Привремен конак у Павловцу.

Јеромонах Митрофан Милојевић

НА ДУЖНОСТИ ИГУМАНА Манастира Павловца — први игуман после три века

Непосредно после Свете архијерејске литургије у манастиру Св. Никола (Павловац) у Кораћници — прве од Велике сеобе Срба 1690. под вођством патријарха Арсенија III Чарнојевића — коју је 1. августа прошле године, на Дан Св. Стефана Лазаревића и његове преподобне мајке Евгеније (кнегиње Милице) одслужио пред неколико хиљада грађана и свештенства из разних крајева Србије. Преосвећени владика шумадијски господин др Сава повукао је нови потез — мудар, значајан и далекосежан. С великом жељом да манастир Павловац, задужбина првог српског деспота Стефана Лазаревића, некадашњи центар писмености у космајској области што пре оживи, за његовог игумана именован је јеромонах Митрофана Милојевића.

Као новопостављени игуман средњовековног манастира Павловца, први игуман после три века, колико је овај најсвернији споменик моравске школе у нас чамом разрушен, напуштен али не и заборављен, који је поред другог два манастира на Космају: Св. Арханђела (Тресија) и Св. Ђорђа (Кастаљана) у троуглу, у оновременој Србији чинио космајску малу Свету гору, отац Митрофан заслужује да буде укратко представљен. Он улази у плејаду славних игумана српских мана-

стира који су, испуњени вером у Бога били кадри да издрже многе муке и недаће у најтежим данима своје земље и народа, а многи су и главе изгубили. Он наставља тамо где је стао његов претходник који је у тешком времену Велике сеобе, морао да бежи из Србије пред најездом турских непријатеља. Он заправо почиње нову етапу у животу овог веома значајног споменика средњовековне историје Србије, који се почетком 15. века појавио у малом космајском селу Павловцима.

Отац Митрофан Милојевић је рођен 1927. године у селу Шљивовици код Чајетине, у побожној породици. Пре осам година (1983) пошто је у Крушевцу обезбедио трочлану породицу: супругу, сина и кћерку, прекинуо је световни живот и отишао у манастир Велуће. Замонашио се у Жичи, одакле је прешао у манастир Дивостин код Крагујевца, а из њега у Павловац. Недавно се уселио у привремени конак — монтажну зграду са тремом, постављену на платоу недалеко од манастирске цркве, коју је шумадијска епархија купила од ШПИК „Ивањица“. Нови игуман истиче да је нову дужност на пољу служења Богу, православној вери и Српској православној цркви свесрдно прихватио, па ће са својом монашком братијом, уз помоћ службе заштите споменика културе и верника уложити све своје знање, вредноћу и предузимљивост да ова изузетно значајна кораћничка, космајска, српска светиња што пре оживи. Кораћничани, посебно омладинци, и верници из других места често га посећују, доносе поклоне, дају прилоге или му помажу у разним пословима.

Поред Скупштине општине Младеновац, с председником Радивојем Јовановићем на челу, на чијем је подручју ово једини средњовековни манастир таквог

значаја, помоћ Павловцу пружају Радио Младеновац, младеновачки колективи „Расадник“, „Графика“, „Интекс“ и други, као и приватне фирме „Комерц-Јавор“ — Ковачевац Предрага Чокића, „Стари друг“ — Кораћница Љубе Ненадовића, СУР „Шумадија“ — Младеновац Миодрага Мије Петровића...

Прошлог новембра игуман Павловца отац Митрофан имао је ретког госта и дародавца. Манастир у Кораћници посетио је Живојин Жика Степановић власник самоуслуге „Бекер“ у Торонту у Канади. Он је син некадашњих кораћничких учитеља Раје и Маре Степановић, који су далеке 1931. године (пре Жикиног рођења) са старијом кћерком Зорицом и гостима обишли Павловац и фотографисали се поред развалина манастирске цркве. (Ова фотографија је објављена у Каленићу број 5-6, 1990.)

Посетите манастир Павловац у Кораћници испод Космаја, чији игуман и на овај начин изражава захвалност досадашњим дародавцима. Помозите да што пре поново пропева, да се звона са његове цркве опет огласе, зазвоне и њихова умилна звонава одјекне живописним питомим падинама историјске, слободарске, увек поносне и достојанствене шумадијске планине Космаја. Да узвишено прослави своју Славу Св. Николу, 22. маја, прву после три века чамљена у тами и рушевинама.

За оне који желе да пошаљу новчани прилог ево жиро-рачуна: СДК Младеновац број 60809-678-92521 — за српски манастир Св. Никола (Павловац), 11415 Кораћница.

Миладин Станкић

Игуман манастира Павловца у Кораћници, јеромонах Митрофан Милојевић, са својим гостом и дародавцем из далеке Канаде Живојином Жиком Степановићем, испред остатака конака деспота Стефана Лазаревића и манастирске цркве, чија је обнова у току. (Снимио Миладин Станкић 1. XI 1990. године)

НАШИ ХРАМОВИ

Забојничка прва парохија

Парохију I забојничку сачињавају села: Вучковица, Суморовац, део Забојнице, Ђрњица, Дубрава и Дреновац. Пет села трипадају сливу гружанском, а шесто — Дреновац — лепеничком.

ЦРКВА У ВУЧКОВИЦИ (слика на насловној страни)

Парохијска црква за I и II забојничку парохију од давнина је био манастир Драча. По завршетку I светског рата поведена је акција да се подигне црква у Вучковици. Акцију је покренуо учитељ вучковички Јоксим Васовић, који је био и председник одбора за изградњу цркве. Почетак организације подизања цркве пада у марту 1921. године. Од Крсте Барлова купљен је плац за 2.500.- динара, исти ограђен и на њега је привлачен материјал. Црква је замишљена као споменик изгинулим ратницима из Вучковице у ратовима од

1912—1918. године. Радован Тодоровић је давао и бесплатно хектар земље за подизање цркве, али је учитељ Јоксим више волео и да се купи плац само да би црква и школа биле једна крај друге, а не на брду код старе општине где је Радован давао бесплатно плац.

Почетком фебруара 1922. године првобитни одбор за подизање цркве дао је оставку, а већ сутрадан (15. 2) изабран је нови одбор који је сада повећан, а за председника је и даље остао учитељ Јоксим Васовић.

Камен за цркву вадиле су Симо Торбица из села Миљаковца, срез Приједор, округ Бања Лука и Јован Милосављевић из Куле у Лици. Камен је вађен у мајдану Драгомира Јовановића из Вучковице.

Када је превучен камен и песак у току 2 године (1922. и 1923.) започето је копање темеља 19. јуна 1924. године, а освећење истих извршено је 29. јуна исте године.

У темељ је узидана повеља следеће садржине:

У име Бога:

Овај свети храм правосавних хришћана подиже село Вучковица хиљаду девестотина двадесет четврте (1924) године од Рођења Христово.

Храм је подигнут за време владавине Његовог Величанства Краља Срба, Хрвата и Словенаца Александра Првог Карађорђевића, сина блаженопочившег Краља Петра Великог Ослободиоца. Црквени поглавар је био Њ. Св. Патријарх Димитрије, а темељ је осветио Њ. П. епископ жички Јефрем Бојовић.

Храм је подигнут као споменик изгинулим осветницима Косова и борцима у рату за народно ослобођење и уједињење, и то добровољним прилозима грађана општине вучковичке, а трудом и руковођењем месног учитеља Јоксима Васовића, као и црквеног одбора, у коме су били ови грађани из Вучковице: Велимир Зимоњић, Милоје Мијаиловић, Новица Новичић, Радојица Танасијевић, Радоје Ђоковић, Вићентије Митровић, Илија Славковић, Чедомир Милетић, Владимир Влајковић, Станимир Мачужић, Милосав Маринковић, Радован Ђукић, Петар Јекић, Јован Барлов, Владисав Гајичић, Чедомир Буђевац, Павле Павловић, Миливоје Максимовић, Живота Обрадовић и Милан Богдановић.

План цркве израдио је инжењер Светозар Шолц из Београда, и то бесплатно узимањем министрашума и рудника г. Драгутина Којића, који је иначе велику помоћ учинио у подизању цркве.

Линију темеља обележио је инжењер Август Шенкопф, Немац у српској служби, осамнаестог јуна по новом календару 1924. године. Копање темеља почето је 19. јуна, а освећење темеља извршено је 29. јуна 1924. године.

Нека је слава Богу на висини, а на земљи мир, међу људима добра воља, љубав и слога. Амин“.

На Видов-дан
28. јуна 1924. г.
у Вучковици

Председник црк. одбора
Јоксим Васовић

Деловођа:
Радојица Танасијевић

Благајник:
Милоје Мијаиловић

Чланови црквеног одбора:

Петар Јекић, Чедомир Милетић, Јован Барлов, Радован Ђукић, Живота Обрадовић, Чедомир Буђевац, Илија Славковић, Миливоје Максимовић, Милосав Маринковић, Радоје Ђоковић.

На својој седници од 24. јуна 1924. године црквени одбор је решио да се изградња цркве препусти мајстору Карлу Голднеру уз месечну плату од 2.800.- динара и да му се обезбеди стан и огрев. Црква је рађена у току четири године и иста је довршена 1928. Освећење је извршио епископ жички г. Јефрем Бојовић.

Поред добровољних прилога мештана села Вучковице, за изградњу цркве сакупљани су добровољни прилози у свим селима среза гружанског, као и у граду Кра-

гужевцу. И држава је дала помоћ у износу од 50.000.- динара.

Црква је зидана до половине каменом, а од половине циглом. Утрошено је 40 фати камена и 23.000 ком. цигли.

Пошто је црква солидно грађена на њој није било оправки све до 1957. године. За време II светског рата црква је била оштећена од немачке експлозије, а и малтер на фасади је био доста ороноу, па се 1957. г. приступило оправци. За извршене оправке утрошено је 200.000.- динара. Највећу заслугу за оправку цркве имају тадашњи благајник Василије Јекић, одборник Миладин Јаглић и председник Бранко Мишовић, уз припомоћ осталих чланова црквене управе.

Црквена кућа

Када су завршени радови на цркви преостало је тада разноврсног грађевинског материјала од кога је могла својевремено да се подигне и црквена кућа. Тадањи парох I забојнички Александар Прокић предузео је акцију да се одмах пређе на подизање црквене куће. Чак је био и план израђен и одобрен. Међутим учитељ Јоксим је то одбијао с мотивацијом да је ту у близини школа, и да се народ, кад се окупља у већем броју код цркве, може склонити у школу после богослужења. И тако се практиковало све до 1945. г.

Када је по завршетку II светског рата у Југославији извршено одвајање Цркве од Државе, проблем подизања црквене куће поставио се у свој својој актуелности. У првим поратним годинама то се није могло урадити, јер је народ грцао у беду и немаштини. Затим је дошла генерална оправка цркве 1957-1958. године. Тек у 1960. години прешло се на изградњу црквене куће. Како би подизање нове куће много изнело, одлучено је да се купи стара кућа и пренесе код цркве. Кућа је купљена од Богдана Илића из Вучковице за 165.000.- динара. Када је требало да се разрушена кућа превезе код цркве — настале су тешкоће око добијања дозволе од стране надлежних управних власти које су захтевале да се подигне планинска кућа „јер ова ружи углед месту“. На крају се је два успело да се добије дозвола и тек у другој половини лета превезен је материјал код цркве. Доста је урађено на добровољној бази око зидања темеља и подрума као и у другим радовима на црквеној кући. Кућа је рађена од 1960-1962. године. Има три одељења, и то: салу за народ 4x6 м, канцеларију и спаваћу собу 3x3 м.

Звонара

Звонара је подигнута од храстових дирека и греда 1927. г. Радио ју је Богољуб Танасијевић. Кад је довршена покривена је само чамовим даскама на које је требало да дође лим. Али на томе се и завршило.

На звонари постоје два звона. Веће од 150 кг. купљено из редовних црквених средстава, а друго од 80 кг. поклонило је Богољуб Васовић.

Црква вучковичка посвећена је Покрову Пресвете Богородице. У току њезине четворогодишње изградње црквени одбор је био донео одлуку да црква слави Спасовдан, а други пут одлуче да слави Видовдан. И на крају реше да буде посвећена Покрову Пресвете Богородице.

ЦРКВА У БРЊИЦИ (слика на III страни омота)

План за цркву брњичку израдио је Леонид Рус, а предузимач је био Карло Голдбер. Материјал је прибављен у 1926. г., а са радовима се почело 1927. г.

Грађевински одбор сачињавали су: браћа Велимир и Богдан Ђурић, Тодосије Ђурић, Војислав Јоксимовић, Бранко Попадић, Милан Јовановић, Јован Максимовић, Антоније Попадић, Живота Попадић, Благоје Попадић, Пантелија, Милинко Зечевић, Милутин, Никодије Радич, Аксентије Јеремић. Први председник грађевинског одбора био је Сретен Андрић, а доцније је преузео дужност Милан Јовановић. Благајник је био Војислав Јоксимовић.

Карло Голдбер је сазидео цркву до прозора, а затим су наставили и завршили Марјан и Јошко.

Темеље је осветио изасланик епископа жичког протојереј Живан Максимовић, архијерејски намесник гужански.

Средства за подизање цркве подмиривана су из разреда на пореске обвезнике села Брњице, о чему је одлуку донео збор грађана. У критичним ситуацијама зајам је давала банка Драгутина Којића из Крагујевца, уз гаранцију виђенијих људи.

Када су постављени и освећени темељи цркве — први се, у тек започетој цркви, венчао Душан Оташевић, чији је отац Радомир тада био председник општине забојничке.

И црква у Брњици је замишљена као спомен-црква палим ратницима. У периоду њене изградње догодиле су се две неродне године што је у великој мери отежало изградњу цркве. За њено подизање у Брњици највећа заслуга припада Милану Јовановићу, а иницијатор је био Војин Јоксимовић. Такође велика заслуга припада и Драгутину Којићу, министру из Закуте, који је просто бдио над њеном изградњом и притицао је у помоћ у прави час. Такође је био на руци одбору и Тадија Пантовић из Претока, када је требало набавити 4 вагона цигле за довршење цркве.

Црква је с тешком муком завршена и освећена 1931. године. Подигнута је на врло лепом месту уз школу у близини чесме у српско-византијском стилу. Освећење је извршио епископ жички Јефрем Божовић. Посвећена је св. апостолима Петру и Павлу.

Иконостас и столарију израдио је столар Драгиша Ђурић из Брњице.

Звоно од 100 кг поклонило је Сретен Андрић.

Црквена кућа

Како у Вучковици тако и у Брњици није била подигнута црквена кућа, када се то у

своје време могло далеко лакше урадити. Осећајући потребу за истом парох и црквени одбор цркве брњичке решили су да купе стару кућу од Миољуба Јеремића за 80.000.- динара. Кућа је у 1960. години купљена и добровољним радом, мештани превукли код цркве. Одмах је извршена погодба са Радованом Миросавићем и Драгославом Радићем да исту подигну за 50.000.- динара. У току лета и јесени они су то и учинили. Кућа је дуга 11 а широка 4 метара. Веће одељење је сала за народ а мање канцеларија. Трошкови куповине и изградње куће изнели су 250.000.- динара.

Свештеници I забојничке парохије

Парохија I забојника последњих 100 година имала је свештенике из свештеничке породице Прокића из Забојнице. Исти је готово случај и са парохијом II забојничком. До 1959. године парох I забојнички био је Александар Прокић, свештеник, који је на исту дошао после свога стрица Радована, а пре овога био је Алекса Прокић. Свештеник Александар Прокић је 1959. г. пензионисан пошто је парохију I забојничку служио пуних 42. г. Он је последњи свештеник из старе свештеничке породице Прокића.

После пензионисања свештеника Прокића, на парохију I забојничку дошао је свештеник Предислав Миливојевић, парох рамаћи (Еп. жичка), и на истој остаје све до 1968. када бива постављен за пароху беловешачког при Старој цркви у Крагујевцу.

Наупражњену парохију I забојничку долази 11. новембра 1968. г. свештеник Лазар Јагличић, родом из с. Драче, а који је дотле службовао у Далматинској епархији.

Доласком на ову парохију извршио је 1970. г. оправку цркве у Брњици, а 1971. унутрашњост цркве у Вучковици. Године 1977. започео је зидање црквене куће у Брњици и то од тврдог материјала, а 1984. је електрифицирана.

Идуће 1985. године долази до смене на парохији I забојничкој. Свештеник Лазар Јагличић прелази за пароху грошничког у Грошници, а на његово место долази јереј Милорад Тимотијевић.

Следеће 1986. г. о. Милоград са црквеном управом приступа завршним радовима на црквеној кући у Брњици и врши припреме за темељнију оправку храмова у Вучковици и Брњици. Претходно је излио темељ звонаре у Вучковици, а 1989. године код обеју цркава је било право градилиште. Обе цркве су генерално обновљене.

Минула 1990. година била је година слава у Брњици када је црква брњичка засијала у свој лепоти и прославила своју Славу — Петровдан — величанствено, уз мало освећење које је извршио Преосвећени епископ Сава, а Вучковица се припрема за своје славље.

Из Летописа парохије I забојничке

СВЕШТЕНИЧКИ ЛИКОВИ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Протојереј-ставрофор Младен У. Вукићевић парох I јагодински и архијерејски намесник белички

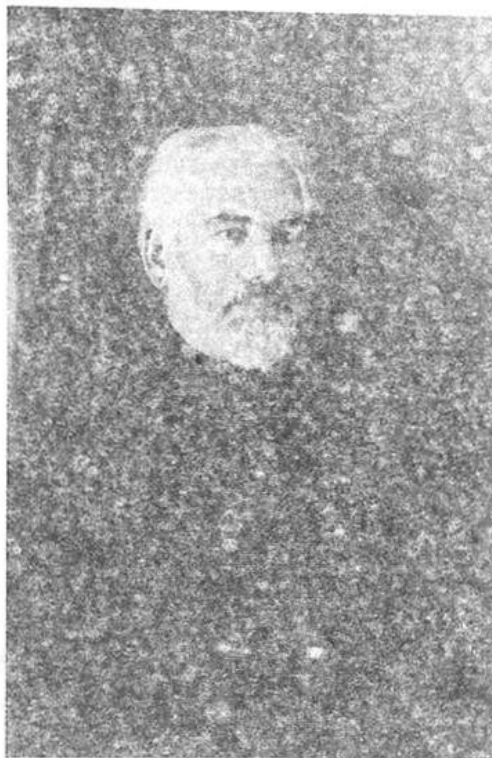
Ове године испуњава се тридесет година од смрти протојереја-ставрофора Младена У. Вукићевића, пароха I јагодинског и архијерејског намесника беличког.

Међу ликовима свештенства Епархије шумадијске, покојни прота Младен заузима посебно место по своме свештеничком достојанству, по љубави према пастви, пастирској и вероучитељској ревности и старешинском ставу. Са њим је из Поморавља нестао један од најаминентнијих и најугледнијих свештеника, чији је сав век протекло на служби у Јагодини.

Покојни прота Младен припада оној многобројној генерацији свршених ученика старе Београдске богословије, која је из те школе изашла 1902. године. Та генерација је дала Српској цркви тројицу еминентних првосвештеника, који су у времену од 1910. године па до наших дана, имали крупне и одговорне задатке, и оставили племените услове на своји живот и рад. Овој генерацији припада родољуб и ратник Митрополит Јосиф, чувар патријарашког престола у времену најстрашније окупације и најтежих дана нашег народа од 1941. до 1946. г., велики и познати проповедник, мислилац, богослов и философ, епископ охридско-битолски и жички др Николај, и дугогодишњи епископ нишки др Јован. Њој такође припадају: др Јордан Илић, професор Богословског факултета; познати богослов, канонист и етнолог др Радован Казимировић, преводилац Паун Проти, редактор Библијско-богословског речника Драгиша Милетић, као и велики број црквенојерархијских службеника и парохијских свештеника.

Прота Младен је отпочео своју службу као ђакон Јагодинске саборне цркве и вероучитељ у јагодинским школама: Гимназији и Учитељској школи. Испратио је из тих школа велики број свршених ученика, који су се свога вероучитеља са љубављу сећали. Од 1910. године налазио се на рибарској парохији, која је била при Саборној цркви. Тешко време рата провео је као интернирац у логору Болдогасоњу и доцније у Ашаху, са великим бројем српских свештеника. По ослобођењу вратио се у Јагодину, и после смрти намесника Матије Ђурића, постављен је за пароха I јагодинског и намесника беличког.

У времену између два рата, у раздобљу од 1920. па до несрећне 1941. године, прилике у архијерејском намесништву белич-

Младен У. Вукићевић,
архијерејски намесник белички

ком тесно су везане са делатношћу, ревношћу и предузимљивошћу проте Младена. Подигнуте су нове цркве у селима: Милошеву, Доњем Штипљу, Врановцу, Ланишту Сиоковцу, Мајуру и Глоговцу. Грађевинска делатност на подизању парохијских домова и црквених сала и канцеларија била је изузетно велика. Коришћени су повољни кредити па су тако настали домови: у Дубокој, Глоговцу, Светозареву, сала за народ са костурницом и канцеларијама у Багрдану, Ланишту, Мајуру и Лоџики. Велики број светих храмова је оправљен а 1939. г. освећена је и привремена капела Свете Великогученице Марине у Ланишту. Велика заслуга припада проти Младену и за подизање монументалног споменика изгинулим ратницима Поморавља у времену од 1787. до 1918. године. Спо-

Освећење темеља храма Светог Саве на Липару

Велика част и одговорност!

„За 45 послератних година не дадох да подигнемо ни једну нову цркву у Шумадији. Али, за само годину дана уназад осветили смо 45 темеља за нове цркве у Шумадији! Ово је дар велике Божије милости...“

(Епископ Сава, Липар)

Блаженопочивши патријарх српски Гаврило одобрио је подизање нове цркве на Липару, месту које спаја села Крушевицу

меник је свечано осветио 9. децембра 1930. године блаженопокојни Патријарх Варнава.

У светом храму је неговао лепу црквену песму, одржавао свето богослужење према Типику. До самог рата сваке недеље и празника певали су наизменично хорови Учитељске школе и Гимназије; са доласком окупације све је престало.

Личност покојног проте Младена посебно је по добру запамћена за време окупације од 1941. до 1944. године. Братски је примио свештенике избеглице и учинио све да им олакша живот и тешке прилике оскудице и немаштине. Многи су се тога доживотно сећали. Сви су били на парохијама, а јагодински су имали од црквене имовине и земљу на којој су сејали све што им је за потребу било. Пружио је уточиште и професору, потоњем епископу сремском блаженопокојном Макарију, који га је доживотно сматрао својим највећим добротвором.

Доласком ослобођења града Јагодине 17. октобра 1944. године Саборни храм је тешко оштећен и демолиран. Са вернима успева да га поправи и оспособи за свето богослужење. Ново време је тешко подносио, али је велику утеху налазио у љубави и оданости своје пастве, којој је искрено служио до последњих дана.

По оснивању Епархије шумадијске он је био члан Епархијског савета и Епархијског управног одбора. Све је чинио да пружи пуну подршку првом епископу шумадијском блаженопокојном Валеријану, на оформљењу Епархије, и на куповини куће за стан епархијског епископа, у чему је успео, јер је власнице куће била Јагодинка, и само на његово инсистирање пристала је да кућу прода Цркви.

У галерији свештеничких ликова наше Свете Цркве, посебно Епархије шумадијске, покојни прота Младен заузима часно место; честит човек, племенит свештеник, изузетно добар сабрај и одан пријатељ, сарадник који се само може пожелети, оставио је код своје пастве и својих млађих колега дивну и трајну успомену.

Милорад С. Милошевић,
протојереј-ставрофор

и Трбушницу, поред асфалтног пута Аранђеловац—Лазаревац, 25. априла, давне 1939. год. а Министарство Грађевина одобрило је елаборат нове цркве 30. августа 1939. год.

Рат и послератно антирелигиозно безумље омели су пуних 50 година подизање ове цркве.

Најзад, дошли су бољи дани. Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава одазвао се позиву парохијана и посетио Липар 9. марта 1990. год. Одушевљен оним што је видео и доживео тога дана на Липару, Епископ је услишио жељу парохијана и одобрио да се храм освети Светоме Сави. „Велика је част, али и одговорност подизати, а потом одржавати један Светосавски храм. Верујем да сте Ви ове части достојни, очекујем да оправдате моје поверење.“ рекао је Владика Сава.

Парохијани оба ова села, са својим парохом, схватили су ово велико поверење свога Епископа као заклетву Богу и Светога Сави. Формиран је Грађевински одбор и одмах се приступило припремама.

У помоћ је опет притекао велики пријатељ и добротвор Српске цркве архитекта Отон Урбан, о коме смо више писали када је било речи о изградњи цркве „Лазарице“ у Рудовцима, урадио је бесплатно пројекат цркве у стилу рашке школе. Уз велику помоћ Комбината „Колубара“ и СО Лазаревац припреме су брзо и ваљано извршене.

Освећење темеља

До 25. октобра, када је извршено освећење темеља храма Св. Саве на Липару, зидање је већ било одмакло 2-3 метра од темеља. Већ тада се дало закључити да ће ова црква, када буде завршена бити, бар у маломе, „песма у камену“.

Иако је Његово Преосвештенство епископ шумадијски др Сава више пута обилазио градитеље храма на Липару, показујући посебно интересовање за квалитет камена и начин његове обраде за фасаду цркве, али и да пружи моралну подршку градитељима, када је после свечаног дочека, видео како је и колико урађено, није крио своје одушевљење.

После Св. архијерејске литургије коју је служио епископ Сава уз саслужење двадесетак свештених лица, освећен је камен темељац, потом се чула надахнута и свима разумљива реч Његовог Преосвештенства. Инспириран присутношћу школске деце из ова два села Епископ је започео своју беседу еванђеоским речима: „Пустите децу к мени...“ и очинском бригом позвао младе брачне парове да рађају више деце, „у противном, ако 'бела куга' и даље буде сатирала српски народ, у дугледно време, прорачунали су статистици, доћи ће до опасног старења и одумирања српске нације. За кога онда градите ове лепе и велике куће, за кога градите нову цркву?...“ рекао је Владика Сава.

Ово велико духовно славље увеличао је академик Димитрије Стефановић, музиколог са Хором младих, који је својим појањем одушевио присутне.

Дочеку Епископа и Архијерејској литургији и духовној академији присуствовали су и председник СО Лазаревац Милан Симић, потпредседник Драгиша Недељковић, председник ОК Соц. савеза Милета Радојевић, протојереј-ставрофор Светомир Милојевић из Зајечара, и преко две хиљаде верника.

Духовна академија

Хор младих под управом г. Димитрија Стефановића отпевао је Светосавску химну. Придружили су им се и ђаци, верници... Навеликој и украшеној бини, поди-

гнутој поред темеља храма, најлепши живи украс били су ученици основних школа из Крушевице и Трбушнице. У том дивном окружењу, као из цветне баште, надлежни парох је изговорио кратку пригодну реч на тему: „Светосавље и наша сеоба“. Он је између осталог рекао:

„Хтедоше да нам избришу памћење, да незнамо ко смо ни одакле смо. Хтедоше да почупају корење нашег историјског битисања на овом нашем прадедовском тлу, свеколике земље Расције.“

Рушише нам цркве и манастире, и то не само до темеља, него ископаше темеље и испод темеља, не били уклонили стамене белеге-тапије над овом некада славном, а потом робљеном и намученом Србијом.

Робише нам децу, убијаше их у колевкама, а нерођену у мајчиним утробама, гробове наших предака оскрнавеше, па чак и светитељске мошти спаљиваху...

Хтедоше, рекох, да нас нема, али им труд не уроди плодом. Јер, Бог услыши молитве родоначелника земаљске и небеске Србије, Светога Саве и скиде његов род са крсне жртве.

Мисао да нас увек спасава Свети Сава произилази из дубоког нам укорењене светосавске идеје — Светосавља, без кога не би било ни косовског опредељења ни великих сеоба Србаља...

Када се после друге велике сеобе Срба, мало опоравила Србија и када се пехар бола прелио, прокључала је Шумадија и заорио се слободарски поклич: „Востани Србијо!“

Само десет дана после дизања другог устанка, овде на Липару, на трећи дан Васкрса вођена је битка између устаника, које је предводио Милутин Гарашанин и Турака. Било је то пре 175 година, а ми, Божјом помоћу и благословом нашег Архијереја, у овој јубиларној години, на овом — људском крвљу освећеном — месту почињемо да градимо цркву у славу Светога Саве...“ рекао је свештеник Станислав Митровић.

Истакнута драмска уметница, члан Југословенског драмског позоришта из Београда, Мирјана Вукојић је, одвојивши део свога драгоценог времена, дошла да нам увелича ово наше славље. Она је говорила средњовековну поезију посвећену оцу српскоме и косовском мученику Кнезу Лазару — Јефимијину „Похвалу Кнезу Лазару“.

После поздравних речи надлежног пароха и потпредседника Општине Лазаревац, родом из Трбушнице, за време трпезе љубави, за којом је угошћено преко 2.000 људи говорио је епископ др Сава. Похвалио је градитеље храма, Грађевински одбор и надлежног пароха. „Ово је релативно мала парохија, али се у њој истовремено граде две цркве, што је јединствен случај у Епархији. Данас је тешко градити једну цркву у парохији, а две, то је већ храброст. Ја сам Рудовачку цркву десет година сањао, и ово, хвала Богу, она је већ под куполама. И ви ћете ову лепу цркву завршити, само будите сложни и уздајте се у Божју помоћ. Јер Богу је све могуће...“ рекао је г. епископ др Сава.

Запажену здравицу изговорио је и академик Димитрије Стефановић рекавши да све ово што се сада дешава у Шумадијској епархији у првом реду је дар милости Божије а затим велике организацијске способности епископа шумадијског др Саве, и, треће, слоге коју је данас запазио на сваком кораку у овој лепој и гостољубивој средини.

Служења и посете Његовог Преосвештенства епископа Саве

— 1. јула посетио храм Св. великомученика Георгија, у изградњи, у Вишевцу и храм у Саранову.

— 2. јула посетио манастир Каленић.

— 3. јула учествовао на опелу протојереја ставрофора Михаила Дашића, умировљ. пароха лаповског, у Параћину.

— 4. јула осветио крстове за храм Христовог Васкрсења на Бозману — Крагујевац.

— 5. јула посетио у београдској болници проф. др Емилијана Чарнића.

— 6. јула посетио храм у Жировници и разгледао живописање храма.

— 7. јула служио архијерејску литургију у манастиру Каленићу.

— 8. јула служио архијерејску литургију у манастиру Јошаници.

— 9. јула — одржао састанак са свима архијерејским намесницима у манастиру Јошаници.

— Посетио храм Преподобног Романа у Мајуру и присуствовао седници црквене општине.

— 11. јула служио бденије у манастиру Ралетинцу.

— 12. јула осветио обновљени храм Светих апостола Петра и Павла у Брњици.

Осветио темељ новог парохијског дома у Рогојевцу.

— 15. јула осветио темељ новог храма Св. великомученика Георгија у селу Шумама.

— 16. јула посетио у београдској болници проф. др Емилијана Чарнића.

— 17. јула крстио у манастиру Грнчарици Ивану и Нину Николић.

— 18. јула служио литургију са епископом жичким г. Стефаном у манастиру Вољавчи.

Посетио храм у Новој Вароши.

— 22. јула осветио нови храм Светих апостола Петра и Павла, на молбу митрополита дабробосанског г. Владислава, и служио литургију у селу Рутошима, Епархија дабробосанска.

— 23. јула служио литургију у манастиру Милешеви.

— 26. јула осветио обновљени храм Св. арханђела Гаврила и служио литургију у Јарушицама.

— 27. јула посетио у београдској болници јеромонаха Мирона, духовника манастира Драче.

— 28. јула венчао Зорана и Милицу Риштић, у Глибовцу.

— 29. јула служио литургију у манастиру Дивостину.

Одржао састанак са народом у вези са подизањем новог храма у Илићеву.

— 30. јула служио литургију пред новоподигнутом црквом Св. мученице Марине у Ланишту.

— крстио Невену Павловић у Ланишту.

— 31. јула учествовао на опелу Јереја Милована Миловановића у Баничини.

— 1. августа служио литургију у манастиру Павловцу.

— 2. августа служио литургију и осветио храм Св. Илије у Црквинама.

— 4. августа служио литургију у капели Св. Марије Магдалене у манастиру Драчи.

Осветио, заједно са епископом моравичким др Иринејем, темељ новог храма Сабора светих Срба у Доброводици.

— 5. августа служио литургију и осветио темељ новог храма у Даросави.

— 8. августа служио литургију и осветио обновљени храм у Луговету (Румунија).

— 9. августа служио литургију и осветио нови парохијски дом у Кусатку.

Посетио храм у изградњи, у Вишевцу.

— 12. августа служио у манастиру Крушедолу.

Осветио темељ новог парохијског храма, заједно са епископом жичким г. Стефаном у Степојевцу.

Посетио градилиште новог храма у Рудовцима.

— 13. августа посетио храм у Барајеву.

— 14. августа служио литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

— 15. августа служио литургију, заједно са епископом врањским г. Савом, у манастиру Копорину.

— 16. августа посетио градилиште храма Светога Саве на Аеродрому у Крагујевцу.

— 18. августа служио литургију у манастиру Базијашу (Темишварска епархија) и рукоположио Стојана Петровића, студента теологије.

Служио бденије у манастиру Базијашу.

— 19. августа служио литургију у манастиру Благовештењу.

Посетио храм Св. апостола Вартоломеја и Варнаве, у изградњи, у Раниловићу и манастир Тресије.

— 26. августа служио литургију у Саборној темишварској цркви и рукоположио ђакон Стојана Петровића у чин презвитера.

— 27. августа служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

— 28. августа служио литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и рукоположио Дарка Булатовића у чин ђакон.

Осветио темељ новог парохијског храма Светога Саве на Аеродрому — Крагујевац.

— 29. августа служио литургију, осветио проширени храм Преподобнога Романа у Мајуру и рукоположио ђакон Дарка Булатовића у презвитера.

— 30. августа посетио храм у Тополи и манастир Дивостин.

— 31. августа служио помен Јеромонаху Мирону у манастиру Драчи.

— 2. септембра тронасоа капелу Светих арханђела Гаврила и Михаила на Јухору и служио литургију.

— 7. септембра посетио манастир Павловца.

— 8. септембра служио литургију, са епископом врањским г. Савом и учествовао на освећењу темеља новог храма Св. Саве у селу Војсци.

— 9. септембра посетио манастир Грнциарицу.

— 10. септембра посетио Кочино село у циљу разгледања места за нови храм.

— 11. септембра служио литургију у Орашју.

Посетио храм у Чумићу у вези са предстојећом обновом истога.

— 13. септембра служио литургију и осветио темељ нове парохијске цркве Св. апостола Марка у Великим Црљенима.

Посетио градилишта нових храмова у Трбушници, Рудовцима и на Бозману.

— 14. септембра осветио нову капелу Преподобнога Симеона Столпника у манастиру Тресијама и служио литургију.

— 15. септембра служио помен шкотским лекаркама у Младеновцу.

— 16. септембра служио литургију у Сенти, са епископима славонским г. Лукијаном и моравичким г. Иринејем.

— 17. септембра посетио храмове у Тополи и Наталинцима, а такође и градилишта нових храмова у Вишевцу, Аеродрому — Крагујевац и на Бозману.

— 18. септембра служио литургију и четрдесетодневни парастос Јеромонаху Мирону у манастиру Драчи.

Учествовао на опелу пок. Савке Константиновић у Крагујевцу.

— 19. септембра служио литургију у манастиру Ралетинцу.

Осветио темељ новог храма Вазнесења Господњег у манастиру Саринцу.

Посетио храм Св. Василија Острошког — у изградњи — а затим разгледао радове на изградњи новог манастирског конака у Денковцу и покривању Старе цркве у Крагујевцу бакарним лимом.

— 20. септембра служио литургију у Миросалцима и осветио темељ новог парохијског храма Св. Николе.

Посетио храм у Денти, Епархија темишварска.

— 21. септембра служио литургију и осветио обновљени храм у Фенлаку, Епархија темишварска.

— 22. септембра служио литургију у Пожаревцу, рукоположио ђакон Слободана Марковића у чин презвитера, и парастос блажене успомене епископу браничевском Хризостому, заједно са епископом врањским г. Савом.

— 23. септембра служио литургију са епископом врањским г. Савом, у Неменикућама, и осветио нови парохијски дом.

Осветио, заједно са епископом врањским г. Савом, темељ новог парохијског храма Преподобног Симеона Мироточивог у Грцу.

— 26. септембра служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

— 27. септембра служио литургију у Саборној крагујевачкој цркви и рукоположио монаха Митрофана у чин ђакон.

— 29. септембра служио бденије у новоподигнутом храму на Бозману.

— 30. септембра осветио нови храм Васкрсења Христова на Бозману — Крагујевац и служио литургију.

Венчао Дарка и Јелену Чоловић у Саборној крагујевачкој цркви.

— 1. октобра учествовао на опелу Десанке Вукојевић у В. Каменици.

— 3. октобра учествовао на опелу проф. Душанке Крстић у Крагујевцу.

— 7. октобра служио литургију, рукоположио Јерођакон Митрофана у чин презвитера и осветио обновљени храм у Бачини.

Посетио Горњи Катун у циљу одређивања места за нови храм, а такође и манастир Каленић.

— 9. октобра служио у Саборној крагујевачкој цркви парастос краљу Александру.

Слике на унутрашњој страни омота:

НА САВИНДАН 1991. У препуном Саборном храму у Крагујевцу богослужио је Преосвећени епископ Сава са свештенством овога храма; затим је осветио славско жито и пререзао славски колач, а потом су деца, која похађају веронауку при овоме храму, извела Светосавски програм. На крају свој деци су подељени славски пакетићи.

У дворани Епархијског центра у Крагујевцу студенти и ученици средњих школа извели су пригодни реситал посвећен страдањима Срба на Косову и Метохији и њиховим сеобама.

ЦРКВА Светих апостола Петра и Павла у Брњици из 1931. године.

ГУСЛАР Мијат Куч је учествовао на Светосавској академији у дворани Епархијског центра у Крагујевцу.

Каленић

ГОДИНА XIII
69-70 1991.

издаје Српска православна
епархија шумадијска

Издаје шест пута годишње

Уређује Одбор

Главни и одговорни
уредник:
Драгослав Степковић

Уредништво и администрација
„Каленић“
Улица маршала Тита 67
34000 Крагујевац

Телефон: 034/32-642

Текући рачун: „Каленић“
издавачка установа
Епархије шумадијске
Број жиро-рачуна:
61700-620-16-80691-14-62-00684-1
Број девизног рачуна: 12-62-25641-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: Штампарија Српске
патријаршије, Београд, 7. јула 5

Тираж: 12.000 примерака

Годишња претплата: 120,—дин.
а за иностранство: 15 ам. долара

Студенти Крагујевачког универзитета су први студенти у Србији и Југославији који су поново, после четрдесет и пет година, прославили своју славу Светога Саву. У дворани Природно-математичког факултета Универзитета у Крагујевцу епископ шумадијски др Сава је извршио чин освећења жита и сечења славског колача, а потом је изведен пригодни програм.

